

3342

సాహిత్యం

భూతయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక
సంపాదకుడు: విద్యాన్ బుల్లసు సీతారామశాస్త్రి.

సంపుటము 2

రాజమహేంద్రవరము 1-1-1979

సంచిక 5

—* ఈ సంచికలో *—

- 1) మోక్షశాస్త్రంలో కామశాస్త్రం.
- 2) విశ్వనాథవారి సాహిత్య విమర్శ.
- 3) దిగంబర కవిత్వం ఒక సాహిత్య ఉద్యమం అనవచ్చా?
- 4) ప్రసిద్ధ హిందీకావ్యం 'కామాయని' విశిష్టత.
- 5) కద్రూ వినతల ఘట్టము - కొన్ని ప్రశ్న విశేషాలు.
- 6) అగ్నిచిత్రం (పద్య)
- 7) తత్త్వాదర్శము (పద్య)
- 8) గ్రంథసమాలోచన - వేణీసంహారము.
- 9) ఫిలక్ కవితాతత్వం.
- 10) వెలుగులోకివస్తూ చీకటికిబలైపోయిన యువకవి - నూతలపాటి గంగాధరం.
- 11) ఆపాదమస్తక వర్ణనము.
- 12) తెలుగు రుబాయిలు. (పద్య)
- 13) ఈపక్షంలో.

16—1—79 సంచికలో వేణీసంహారము - నాయకుడు, సాహిత్యంలో హేమంతం, తాత్త్విక నవల మొదలగునవి ఉంటాయి.

—* 1, 16 తేదీలలో ప్రచురింపబడును *—

చిండా

సంవత్సరమునకు రు 10-00.

అర్ధసంవత్సరమునకు రు 5-50.

విడిప్రతి 50 పై.

మోక్షశాస్త్రంలో కామశాస్త్రం

(11)

— శ్రీ కపిలనాయి లింగమూర్తి.

చతుర్వర్ణములో ధర్మార్థాలు మొదటి జంటగా, కామమోక్షాలు రెండవ జంటగా కనిపిస్తాయి. అయితే ఈమలి జంటలో కామం మోక్షానికి ప్రతిబంధకమా! అనే సమస్య మానవుడు పుట్టి బుద్ధి ఎరిగిననాటినుండి బాధిస్తున్నది. దీన్ని శ్రీకృష్ణుడు గీతలో 'ధర్మవిరుద్ధో భూతానాం కామోస్మి ధర్మతర్షభ' అని పరిష్కరించాడు.

'నిజానికి కామమోక్షాలు పరస్పరవిరుద్ధాలు గావు. మోక్షానికి కారణమైన భక్తి శృంగారానికి చెల్లెలు. ఆరెండిటికి తల్లి ఒక్కటే. కాంతావిషయకమైన రతి శృంగారమైతే భగవద్విషయక రతి భక్తి అయింది. ఈ సత్యాన్ని చాటటానికే కాబోలు భాగవతం భక్తిరస ప్రధానమైనా పోతనగారు దానికి శృంగారాన్ని అంగంగా చేశాడు.

భాగవతకథల్నంటికి గజేంద్రమోక్షణం తలమానికంగాబట్టి దానిలో శృంగారం ఏవిధంగా చోటుచేసికొందో ఈ వ్యాసంలో చూపిస్తాను.

శౌకిక మైన కామం కావ్య ప్రపంచంలో శృంగార మనే రూపాన్ని పొందింది. దానికి వసంతం ఉద్దీపనకాలం. గజజాతి శిశిరంలో క్రొవ్వి వసంతం రాగానే కరేణువులతో విహారానికి పూనుకుంటుంది. అందువల్ల ఈ ప్రకృతి సత్యాన్ని ఎరిగిన పోతనగారు గజేంద్రుని విహారానికి మొదట త్రికూట పర్వత వర్ణనలో వసంతాన్ని ప్రదర్శించారు.

ఈనాడు వసంతం మేఘసంక్రమణంలో ఆరంభమైనా ఒకప్పుడది మకర సంక్రమణంలోనే ఆరంభమయ్యేది. ఈ రహ

స్యాన్ని పోతనగారు గజేంద్రుని సలిల విహారంభంలో 'ఇభలో కేంద్రుడు' అనే పద్యంలో, 'నక్రగ్రాహ పాతీనములో' అని, మకరితో పోరేసందర్భంలో 'జవమును జలమును' అనే పద్యంలో 'దివి మకర మిన కర్కట' అని ఈరెండు చోటులలో జలజంతువులను మకరాదిగా చెప్పుటలో నూచించాడు.

జీవునికి శృంగారం ఆత్మధర్మం. దాని భౌతికస్వరూపం సౌందర్యం. అందువల్ల గజేంద్రుని శృంగార లీలలను చెప్పదలచిన పోతనగారికి అతని సౌందర్యం చెప్పటంగూడా అవసరమయింది. పోతనగారు చెప్పిన ఈ గజేంద్రుని సౌందర్యాన్ని చూడండి.

తనకుంభముల పూర్ణతకు డిగ్గి యువకుల
కుచముల పయ్యెడ కొంగులీగ!
తనయానగంభీరతకు నోడి యబలల
యానంబు లందెల నండగొనగ!
తనకరక్రీగని తలకి కాలలచిటు
తొడలు మేఖలదీప్తి తోడుపిలువ
తనదంతరుచి కోడి తరుణులనగవులు
ముఖచంద్రదీప్తిలముసుగు నిగువ
తనదులావణ్యరూపంబు తలచిచూచి
అంజనాభ్రము కపిలాది హరిదిభేంద్ర
దయితలందరు తనవెంట దగిలినడువ
కుంభివిభు డొప్పె నొప్పులకుప్ప వోరె!

'మానవ కాంతల ముఖదరహాసదీప్తులతని దంతకాంతికి సరిరాక ముసుగువేసి కొన్నవి. కుచములు కుంభాంతకు సరిరాక పయ్యెడచాటున ఈగినవి. ఊయలు కర శ్రీకి సాటిరాక మేఖలాదీప్తిని తోడుచేసి కొన్నవి. యాన మతనిగంభీరతకు సాటిరాక అందెల నండగా గొన్నది'.

ఈ గజేంద్రుడు పశువైనప్పటికీ అతని సౌందర్యం మానవ సౌందర్యాన్నే తలదన్నింది. ఈ పద్యంలో పోతనగారు మానవకాంతల సౌందర్యంకోసం గజేంద్రుని నుండికొల్లగొట్టిన ఉపమానామగ్రి అపూర్వం. అతడు వర్ణించిన ఈ గజేంద్రుడు నలకూబరులతోటిలోనివాడు. నలుడు మానవుడైనప్పటికీ అతన్ని దేవతాస్త్రీలందరు వలచినట్లు ఈ గజేంద్రుని సౌందర్యానికి వశమై అంజనాదిదిగ్గజ కాంతలందరతని వెంట నంటారు.

లోకంలో రూపసంపద స్త్రీలకే గాదు, పురుషులకుగూడా కీడును గలిగిస్తుంది. సుకుమారాదు లనన్యరూపసంపద గతివారు గనుకనే వారినిజూచిన యువకులందరు వలచివలపించి పతితులను చేశారు.

ఈ గజేంద్రుడుగూడ అపురూపపురూప సంపద గలవాడు. అందుచేత కరేణువుల బలగ మంతా అతనివెంట చేరింది. ఆబల గంతో క్రేడించటంవల్ల అతడుపిపాసా యత్తుడైనాడు. దానితోచిత్తం స్వాయత్తత తప్పింది. అందుచే అతడు తనమందను విడిచి మరోత్రోవ పట్టాడు. ఈత్రోవ లోనే అతనికి తానుపట్టుకుడిన ముడుగు కనిపించింది. గజేంద్రుడు ఆసరస్సులో కేవలం నీరు మాత్రమే త్రాగితే కథే లేదు. కాని గజేంద్రుని సౌందర్యం దిగ్గజ కాంతలందరినీ ఆకర్షిస్తే ఆ సరోవర సౌందర్యం అతనినే ఆకర్షించింది.

మానవు డింద్రియసంయమనంకోసమై సంసారం చేయటంలో దోషం లేదుగాని యింద్రియలాలసత్వం కోసంచేస్తే దోషమవుతుంది.

గ జేంద్రుడు చూచిన సర స్వీలా ఉంది.
 తోయజగంధంబుదోగిన చల్లని
 మెల్లనిగాడ్పుల మేను లలర
 కమలనాళాహార విమలవాక్కుల హంస
 రవములు సెవుల పండువులు సేయ
 పుల్లదిండివ రాంభోరుహామోదంబు
 స్రూజరంధ్రంబుల గౌరవింప
 నిర్మలకల్లోల నిర్గతసారంబు
 వదనగవ్యారముల వాడుదేర్ప
 త్రిజగ దభినవ సౌందర్యదీప్త మైన
 విభవ మీక్షణములకును విందుసేయ
 నరిగి పంచేంద్రియ వ్యవహారములను
 మఱచిమ త్రేభయూధంబుమడుగుసాచ్చె!

సరస్సును చూడగానే గ జేంద్రుడు
 సర్వేంద్రియ వ్యాపారాన్ని మరచి
 దానిలో ప్రవేశించాడు. అతనితోపా
 టతనిబలగంగాడ సరసిలో దిగింది. తన
 ప్రియురాండ్రతో సలివిహారంచేసే
 గ జేంద్రుని పోతనగా రీవిధంగా వర్ణిం
 చాడు.

కడిచీక రోజు త కంకణచ్చటదోగి
 సెలయేటిసీలాది చెలువుదెగడు
 హస్తినీహస్తవిన్యస్త పద్మంబుల
 వేయికన్నుల వాని వెరవునూపు
 కలభీసముత్కిర్ణ కల్హారరజమున
 కనకాచ శేంద్రంబుఘనత గాంచు
 కంజరీపరిచితకుముదకాంపంబులు
 ఘణిరాజమండనప్రభ వహించు
 మదకరేణుముక్త మాక్తికశుక్తుల
 మెఱుగు మొగిలుగోడ మేలమాడు
 ఎదురులేనిగరిమ నిభరాజమల్లంబు
 వనజగేహకేళి వ్రాలునపుడు

ఈగజరాజు సర్వజలక్రీడ ఏకావ్య
 నాయకులకు తీసిపొడు. పోగా పోతనగా
 రీపద్యంలో “వనజగేహకేళివ్రాలుట”
 అనే పదబంధాన్ని సరసమైన ధ్వని
 మర్యాద నెరిగి ఉపయోగించాడు. అంతే
 కాక ఆకేళిలో కలిగినసరస్సును-

“మరియు నా సరోవరలక్ష్మీ మద
 గ జేంద్రవిహారణ వ్యాకులిత, నూతన
 లక్ష్మీవిభవయై, యనంగ విద్యానిరూఢ
 పల్లవప్రబంధపరికంపిత శరీరాంతర
 యగు తసుమకోమలియుంబోలె వ్యాకీర్ణ
 చికురమత్తమధుకరయు, విగళిత రస
 వదనకమలయు, నిజస్థానచలితకుచర
 థాంగయుగళయు, లంపటితజఘనపులిన
 తలయు నై యుండె నంత”- అని వర్ణిం
 చాడు.

(తనసౌందర్యమే తనశత్రు వని
 యిక్కడ మరోసారి ఋజువయింది.)

పోతనగారి కళాకాస్త్ర విజ్ఞానాని
 కీవచనం ఓ చక్కని నిదర్శనం. ఆయన
 ఈ కథలో శృంగారాన్ని అంగంగా
 స్వీకరించటం ఈవచనంలో స్పష్టంగా
 కనిపిస్తుంది. దీనిలో అతడు గ జేంద్రుని
 నాయకునిగా, సరోవరాన్ని నాయికగా
 రూపించి సృజించిన శృంగారం పండితైక
 వేద్యం. దాన్నిక పరిశీలించండి.

ఈ వచనానికంటే మొదట పోతన
 గారు సరస్సుకు కాసారపద్మాకరపర్యా
 యాలు, ఏనుగుకి కుంభి శబ్దంవాడాడు.
 ఇది వచనంగాబట్టి పర్యాయాలు మార్చ
 టానికి గణభంగ సమస్య రాదు. కాని
 కాసార పద్మాకరశబ్దాలు పుంలింగాలు.
 కుంభి స్త్రీలింగస్ఫూర్తిగల శబ్దంకాబట్టి
 వానినాలాగే ఉంచితే షేడికి దారవలె
 ఆరోపసౌందర్యం చెడుతుంది. అందువల్ల
 ఆవిమార్చి సరోవరానికి స్త్రీలింగమైన
 సరసీశబ్దాన్ని, ఏనుగుకి పులింగమైన గజ
 శబ్దాన్ని ఎత్తుకొని మొదట వాని
 నాయికానాయకత్వాన్ని నిలిపాడు.

ఈనాయిక సరోవరకన్య- అది నిర్గత
 కల్లోలసారం. కల్లోలిని అంటే నది. నదీ
 భర్త సముద్రుడుగాబట్టి ఈ సరోవర గజ

దాంపత్యం నలినీ భాస్కరులకువలె కవి
 సమయబద్ధంగాడు.

పురాణప్రసిద్ధి ననుసరించి యింద్రపద
 విని మొదట నధిష్ఠించినవాడు విష్ణువే. ఆ
 కారణంగా లక్ష్మీమొదట శక్రసంపద. ఆ
 సంబంధాన్ని పురస్కరించుకొని ఇక్కడ
 సరోవరాన్ని లక్ష్మీగా గజాన్నింద్రునిగా
 కూడా నూచించాడు. అయినా ఈ
 దాంపత్యంగూడా లోకప్రసిద్ధంగాదు.
 పారదారికంగా భాసిస్తుంది. అయితే
 పోతనగా రీశృంగారాని కంగంగా
 చెప్పినది మరొకటిఉంది. అది భ్రమర
 శృంగారం. దాన్నొక పర్యాయం పరి
 శీలించండి -

లేటియొకటి యొరుప్రియకును

మాటికి మాటికిని నాగమదజలగంధం

చేటి కని తన్ను బొందెడి

బోటికి నందించు నిండు బోటిదనమునన్.

ఈభ్రమరశృంగారాన్ని సరోవరలక్ష్మీ
 గ జేంద్ర శృంగారానికి నూచనగా
 గ్రహిస్తే అది పారదారికంగాదు కాబట్టి
 అదికాదనే అనవలసి ఉంటుంది. మరేమన
 ఈ సరోవరకన్య పతిని తేరలేక మధ్యే
 మార్గంలో నిలచిపోయిన యువతి.
 గ జేంద్రు డామెకు యాదృచ్ఛికంగా
 తటస్థపడిన రసికుడు.

ఈ సరోవరలక్ష్మీ ఆనన్య పురుష
 సంచార. నిష్కళంక! మరియు కుసుమ
 కోమలి.

పోతనగా రీసరోవరాన్ని “కోమల
 పంకజములు”గల దని చెప్పాడు. కోమల
 శబ్దానికి నానార్థాలలో నీరు గూడా
 (తరువాయి 5 వ పేజీలో)

విశ్వ నాథవారి సాహిత్య విమర్శ

- శ్రీ శివరెంక ప్రకాశరావు, ఎం. ఏ.

(గతసంచిక తరువాయి)

కావ్యానందము:- ఇది 292 పుటలుగలిగి 26 విభాగాలుచేయబడిన గ్రంథం. సరస్వతి, భావ, విచిత్రమైన పరిణామము, పాశ్చాత్యనాగరికత భారతీయ సంస్కృతి, నేటి కాలము- ప్రకృతిశాస్త్ర పరిజ్ఞానము, మానవుడు-దుఃఖములు, అనుభూతిరహస్యము - ఆనందచర్య, రసస్పర్శ, భావస్పర్శ ఆనందస్వరూపము, అనుభవలక్షణము, బ్రహ్మానందము - రసానందము, భావస్వరూపము, నాలుగు దశలలో మానవుడు - లోకప్రవృత్తి, కవికల్పన, ఆనందము, లోకము, రససిద్ధి, కథాతత్త్వము, రసములు - స్పృహయములు, భావుకుడు-రసోపైస, ఫోన్యము, కాంతము, రసములెన్ని ? కవి భసద్వప్తి. స్వయంభువు అను ప్రకరణములున్నవి. అద్వితీయమైన విశ్వనాథవారి శాస్త్రపాండిత్యానికి కిది యొకనికపోషణ.

దీనికి వారే వ్రాసుకున్న పీఠికలో కావ్యానందము నిజముగా ననుభవించినచో నట ఒక్కటే యాయానందము లోని యొక సూక్ష్మదేశము. దీనిని మానవుడు యోగముచేత పొందవచ్చును. యథార్థమైన కావ్యము యథార్థదృష్టితో శిల్పపరిజ్ఞాతయై భిన్న కావ్యగుణములు వివిచ్యమానముగా చక్కగా తెలిసిన వాడై, దురభిమానములు లేనివాడైనచో, తెలుగు కావ్యమైనచో మహాకవులైన పూర్వాంధ్ర సంస్కృత కవులను అక్షరశః తెలిసి గ్రహించిన వాడైనచో, మరియు పరమేశ్వరుడు వాని హృదయము నందు తన్మయీ భవనయోగ్యత కల ఆర్ద్రత సమకూర్చి పెట్టినచో వాడు కావ్యానందమును పొందును. వాడు రసానుభూతి పొందును. ఇదియందెంత

సిద్ధాంతము. నిత్యమైన యాత్మయొక్క లక్షణము.' అని తెలిపినారు.

ఈగ్రంథంలో విశ్వనాథవారు సోదాహరణంగా, రమ్యమైన శైలిలో చేసిన శాస్త్రవిషయకమైన చర్చ అనన్యసామాన్యము. వా రే విషయం చర్చించినా భారత దేశంలో అనాదిసిద్ధంగా ఉన్న సిద్ధాంతాలను ఆధారం చేసుకుంటారు. కాబట్టి వారి విమర్శనాధోరణిని అగ్రం చేసుకోవా లంటే ముందుభారతదేశ సంప్రదాయాలూ సిద్ధాంతరాధాంతాలు ఆకలింపు చేసుకోవాలి. లేకపోతే నేలవిడిచి సాముచేసిన ట్లన్నిస్తుంది.

'అనుభూతి రహస్యము-ఆనందచర్య' అనే భాగంలో సారస్వతానికి సంబంధించినంతవరకూ సుఖమే కాని దుఃఖం లేదనీ, పూర్వ కావ్య పరిశ్రమవల్ల ఆనందం లభిస్తుందనీ అదే రసమనీ, కరుణ హృదయుడికీ, పూర్వజన్మ సంస్కార వంతుడికీ సారస్వతంలో ఆనందానుభూతి కలుగుతుందనీ అంటారు విశ్వనాథ. ఇచ్చట పూర్వజన్మ సంస్కారాని విషయాలలో ఆయన కున్న గాఢవిశ్వాసం కొట్ట వచ్చినట్లు కావస్తుంది.

'రసస్పర్శ' అనేభాగంలో సంగీత సాహిత్యాలకు గల సామ్యవైషమ్యాలను చర్చించి భావము కాలము నాశ్రయించుట అనేది సంగీతంలో అధికమనీ, కావ్యపఠనంలో, కావ్యశ్రవణంలోతక్కువనీ వివరించారు.

అలాగే కామం ఆత్మపదార్థమైన చైతన్యంలోని ఒక కదలిక అనీ ఇట్టి కదలికలు చాలఉన్నాయనీ, ఈకామాన్ని నెమ్మదిగా వడియగడితే, దోషాలు తొలగించగా ఏర్పడిన వేధివంపేరు కావ్య

రచన అనీ, అనుభవం పేరు శృంగారరసమనీ అందుకే రసము సర్వధా సామాజిక నిష్ఠ మనీ తెలియచేశారు విశ్వనాథ.

ఆనందం పొందడం ఇంద్రియాతీతలక్షణం, అనుభూతి అనీ 'కీటుస్' నిజమైన అనుభవాన్ని పొందలే దనీ, శ్రీరాముడు 'వినిశ్చేతుం శక్యోన గుఖమితి వా దుఃఖమితి వా...' అనడంలో సీతాపరిష్కంగ సుఖం సంపూర్ణంగా అనుభవించాడు అనీ సోదాహరణంగా చర్చించారు.

ఈ అనుభవలక్షణాన్ని గూర్చి తెలుపుతూ యోగి మనస్సుకూ, భావుకుడైన కావ్య పాఠకుని మనస్సుకూ ఉన్న భేదం వివరించారు విశ్వనాథ. యోగి, మనస్సునకూ ఇంద్రియాలకూ మధ్య నున్న తలుపును మూసివేయడంవల్ల మనస్సు చైతన్య భూమిలోనికి పోవును. అది యానంద భూమి నీకటి లేదు. విచిత్రముగా నుండును. కావ్యపాఠకుని మనస్సుకూ ఇంద్రియాలకూ మధ్యనున్న తలుపు మూయబడలేదు కాబట్టి అతని మనస్సు చైతన్య భూమిలోకి పోయినా వెంటనే తిరిగి వస్తుంది. కావ్యపాఠకుడి మనస్సుగలవాడవడంవల్ల తేలికగా బ్రహ్మానందాన్ని పొందుతున్నాడు.

జీవుడు సంస్కారసంపుటి, ఆ జీవుని యందు సంస్కారము లన్నియు నొలగించినచో ఆజీవుడు చైతన్యము. అనగా విజ్ఞానమయ బ్రహ్మమయొక్క ప్రతిబింబము. మహాశ్రవణముందలి బ్రహ్మచైతన్యమెట్టిదో యట్టివాడు విజ్ఞానమయ బ్రహ్మము. లోకదృష్ట్యా యేకదేశము అలోకదృష్ట్యా సర్వదేశము. ఇది యద్వైతము. కావ్యానందము. తన్మహాచైతన్యము లోని భాగము, ఆనందము దానిలక్షణము' అని 'రససిద్ధి' అనే భాగంలో సత్య నారాయణగారు చేసిన వివరణ చూసినచో ఆయనవిమర్శ జీవునిమూల తత్త్వానికి పోయి అక్కడినుంచీ క్రమానుగతంగా నిర్మించుకుంటూ వచ్చిన ఒక సాధంలా కనిపిస్తుంది. ఇది భారతీయ

తత్త్వశాస్త్రరహస్యాల సారం కరతలా
మలకంగా ఉండి చేసిన విమర్శ కాని
అన్యం కానేరదు.

ఆనంద మనునది యెట్లు సముద్భూత
మగును? అని ప్రశ్నించుకొని, నిర్వాణజ
మైన యాలోచనచేత, జీవలక్షణములైన
భావములు త్రవ్వకొనుటచేత, ఆయా
వాను శోషింప జేయుటచేత ... గాఢ
మనన శీలత్వముచేత, మనస్సునందు గుంట
పడునట్లు చేయుదానిచేత, ఆ యదుగున
నున్న విజ్ఞానవాపీజలదర్శనము చేయించు
దానిచేత (పే218) నని సమాధానం
చెప్పినారు విశ్వనాథ తమ సహజ
ధోరణిలో.

విశ్వనాథవారు రసములు ఎనిమిది
దనియే ఈగ్రంథంలో నిరూపించారు.

నిజమైన భావుకుడు సదసద్వి వేచినా
చతుర మతియై ఉండా అని విశ్వనాథ
వారి ఆకాంక్ష.

కావ్యపరిమళము :- శ్రీ నా ధు డు,
సోమన, పెద్దనాది మహాకవుల ప్రబంధా
లలో విశేషాలనుగూర్చి విశ్వనాథ ఈ
గ్రంథంలో సోదాహరణంగా వివరించారు.
సాహిత్య సురభి :- ప్రబంధాలలోపాటు
భారత భాగవతాలలోని కొన్ని ప్రసిద్ధ
పద్యాలను తీసుకొని మనోహర మైన
శైలిలో వ్రాసిన వ్యాఖ్యలున్నాయి ఈ
పుస్తకంలో. ఆయితే ఈ రెండు గ్రంథా
లలోనూ క్రిమానుగతంగా పద్యాలు
కూర్చలేదు.

ఈ గ్రంథాలలో కూడా సత్యవారా
యణగారి వ్యాఖ్యానంచేసే ప్రత్యేక
శైలిపద్ధతి, లోతైన పరిశీలనా ధోరణి
ప్రస్ఫుటమవుతాయి. పూర్వగ్రంథాలపై
ప్రబంధాలపై గల విశ్వనాథ దర్శనానికి
ఇవి రెండూ ప్రదర్శనాలు అని చెప్ప
వచ్చును.

(సశేషం)

దిగంబర కవిత్వం

ఒక సాహిత్య ఉద్యమం అనవచ్చా?

1 - శ్రీ డా. పి. ఎల్. నరసింహారావు.

(గతసంచిక తరువాయి)

2) సాహిత్యోద్యమము తత్కాలీన
సాంఘిక బాధిక వాతావరణ జన్యమైన
ఒక మహత్తరజీవన దృక్పథం. ఇది
సాహిత్య ఉద్యమపు మరొక ప్రధాన
లక్ష్యం. ఈ లక్షణం దిగంబర కవిత్వా
నికి వర్తిస్తుందా? దిగంబర కవులు ప్రతి
బింబించిన దృక్పథంలో బాధితుల ఏ
మాత్రం వున్నదో తెలియదుకానీ
సాంఘికత వరకు తత్పూర్వంలేని ఒక
విమర్శన ఏదీలేదు. తత్పూర్వమే అభ్యు
దయయుగారంభకర్త మహాకవి 'శ్రీశ్రీ'
లో ఈలక్షణాలన్నీ ఉన్నవి. ఆయన
లోనే కాకుండా ఆయన్ని తరువాత
అనుసరించిన అసంఖ్యాక కవిపరంపరలో
సాధారణ దృష్టిగోచరంగా ఉపనితమై
ఉన్నవే.

కనుక దిగంబరకవులు తెచ్చిన నూతన
దృక్పథం ఏదీలేదుకనుక దానిచేత ఆకర్షి
తులు ఆయోవాళ్ళుకానీ దానిని అనుస
రించే వారుకానీ ఎవ్వరూ లేకపోయారు.
దిగంబరకవి త స్వల్పకాలంలోనే అంత
ధానం కావటానికి ప్రజలమీద కానీ
సాహిత్య పరిణామమీద కానీ అదిప్రభావం
చలాయించ లేకపోవడమే కారణం.
కనుక అది అల్పాయుష్కమై సమాజ
మరణానికి గురిఅయింది. ఇది వుద్యమ
లక్షణం కాదు.

3, 4) అంతటి శిఖరాయమాణజీవన
దృక్పథసాక్షాత్కారం ఉద్యమకర్తలైన
ఏ ఒకరిద్దరు మహాపురుషుల్లోనో ఒక
వికాలసామాజిక చైతన్యం దోహద
క్రియగా స్రవిస్తుంది. ఇంగ్లీషురూమాంటిక్
ఉద్యమకర్తలైన 'వర్డుస్వర్థు' 'కోలె

రిక్స్' అను ఉదాహరణగా వృష్టిలోపెట్టు
పెట్టుకొనవచ్చును. లేదా కవిత్వంలో
మార్కిస్టుదృక్పథ నిర్వాహకులైన
'మాయకోప్స్కీ' 'అండ్రే బెరెన్', బెర్
టోల్ట్ బ్రెట్ ప్రభృతులనుగానీ తీసి
కొంటే, వాళ్ళు కవిత్వోద్యమాల్లో
మహాపురుషులు అనవచ్చు. వారి రచనలు
ఉద్యమాలగా మారిఎందరో నడవడానికి
మార్గాలు అయ్యాయి. ఈ లక్షణంలో
దిగంబరకవుల్ని వారి కవిత్వాన్ని కొలిస్తే
ఫలితం ఏమిటి అని తథాకథిత సాహిత్య
విమర్శకులెప్పుడైనా విచారించారా -
సాహిత్యవిమర్శ సమాజంపట్ల ఒక బాధ్య
తాయిత ప్రర్తనా లేక బాధ్యతా
రహిత విశృంఖల ప్రక్రియా?

దిగంబరకవులు విదుగురో ఆరుగురో
ఎందరో వారి ఫోటోగ్రాఫులు, వారిపిత్తు,
వెడల్పు కొలతలు వారి వయస్సు ఇత్యాది
సమాచారం మనం దృష్టిలోకి తీసికొంటే
ఈ మూడవలక్షణాన్ని సమన్వయిస్తూ
దిగంబరకవిత్వం ఉద్యమమే కాదా అని
మరింతసమగ్రంగా పరిశీలించటానికి
దోహదం కలుగుతుంది. ఈ దృక్కోణం
నుంచి దిగంబరకవుల్ని మరింత విపులంగా
పరిశీలించటం వారిని వ్యక్తిగతంగా
గూషించటంలాంటి అధమప్రక్రియగా
పరిణమించే అవకాశం ఉంది. కనుక
ఇది త్యాజ్యం. కానీ ఈ అయిదుగురు
కవుల్ని మళ్ళీ ఏదోఒక యూనివర్సిటీ
వారి B.A పరీక్షకుగానీ లేక
హైస్కూలు S.S.L.C పరీక్షకుగానీ
కూర్చోబెట్టి ఉత్తీర్ణులు అవుతారా
లేదా చూచి వారికి ఈ మహోద్యమ

కర్తవ్యానికి పట్టంకట్టటం సమాజశ్రేయస్సుకు అవసరమనిమాత్రం భావించాలి. ఈ అపరిపక్వయువకవ్యస్థాప్తకాన్ని దిగంబర - వుద్యమ కర్తలని పేర్కొనడమే కాక తీవ్రవిప్లవవీరులని కూడా మన అజ్ఞానప్రేరేపక తెలుగుసాహిత్యవిమర్శకులు వర్ణించడం మహాశోచనీయం. వీళ్ళు ప్రభుత్వ లేక ప్రభుత్వ సమాన సంస్థలో తత్సంబంధమైన క్రమశిక్షణకులోబడి జీవనం గడుపుకుంటున్న అతిసాధారణ వ్యక్తులు మాత్రమే. విప్లవవీరులు జీవితంలో ఎప్పుడూ ఈలాంటి పరిస్థితికి లొంగరు. భగత్ సింగ్, చంద్రశేఖర్ ఆజాద్, ఇత్యాది భారతీయులే కాక రష్యన్, చెనిన్ విప్లవవీరుల్ని ఎవ్వరినీ తీసికొన్నా వాళ్ళు రచయితలైనా సరే ఇలాంటిదాస్య వృత్తిలో ఉండడం, అలావుంటూ విప్లవ వీరులని వర్ణింపబడడం తెలుగుసాహిత్య విమర్శలో సాధ్యమాతుండేకానీ అన్య ప్రదేశాల్లో దురూహం. నన్నముని అనబడే కేశవరావు ఆంధ్రప్రదేశ్ విధాన మండలి కార్యాలయంలో సామాన్య వుద్యోగిగా స్వీయజీవనం గడుపుతాడు. జ్వాలాముఖి అనబడే శ్రీరాఘవాచారి భగవాన్ దాస్ నానక్ రామ్ కాలేజీలో తెలుగు ఉపన్యాసకుడు. నిఖిలేశ్వర్ అనే మహానాయకుడు వివేకవర్ధని కాలేజీలో హిందీపుస్తకాసక్తుడు. ఇలా వీరందరి వయోవిజ్ఞానాలు ఎంతపరిమితములో వీరి పుస్తకాలు చదివినా, వీరితో మాట్లాడినా వీరి రచనల్ని అన్యరచయితల రచనలతో పోల్చి చూచినా స్పష్టం అవుతాయి. ఈ పరిస్థితులలో ఈ యువకులను గొప్ప వుద్యమకర్తలుగా విప్లవవీరులుగా చిత్రించటం సత్యదూరం అవటమేకాక సాహిత్యవిమర్శలో బాధ్యతా రహిత ప్రవర్తనగా కూడా పరిగణింపబడుతుంది.

5) సాహిత్యవుద్యమం తత్కర్తల జీవనపరిపక్వతా ఫలితం-దీన్ని గురించి పరిశీలన ఎక్కువగా అక్కరలేదు. కారణం పూర్వగత లక్షణాల క్రింద జరిగిన చర్చే దీనికి సరిపోతుంది.

ఈ విధంగా దిగంబరకవులను వారి రచనల్ని విశ్లేషణాత్మకంగా జూస్తే వారు కవులు ఎంతమాత్రమో మనకు అక్కరలేదు కానీ వారు వుద్యమకర్తలు కావడం మాత్రం అసంభవం. తెలుగు సాహిత్యంలో కాస్త్రీయ విమర్శ లేక పోవడంచేత, సాహిత్య కాస్త్రజ్ఞానులకు పరిణత విమర్శనా చైతన్యం కల్గిన అర్హత వున్నా లేక పోయినా సరే సాహిత్య విమర్శలు, సాహిత్య సమీక్షలు, వర్తమాన తెలుగుసాహిత్య రంగంలో జరుగుతూవుండడం తద్వారా తెలుగుసాహిత్యపు అధోముఖప్రమాణం దినదిన ప్రవర్ధమాన వేగవంతం కావడం బాధ్యతాయుత పౌరులందరికీ భయాస్పద మాత్రా ఉంది. దిగంబర కవులు Romantic వుద్యమ, అభ్యుదయ వుద్యమ కర్తలంతటి కవులూకారు, మహాపురుషులూ కారు. కనకనే అనతికాలంలోనే దిగంబర కవిత్వం దివంగత కవిత్వమైపోయింది దిగంబర కవిత్వం సాహిత్య ఉద్యమమూకాదు. గ్రామ సింహం సింహమూకాదు. వర్తమాన సాహిత్య విమర్శకులు ఆధునిక పాశ్చాత్య సాహిత్య విమర్శనా పద్ధతుల్లో మరింత పరిశ్రమ చేసి పరిణతి గడించి, బాధ్యతా యుతంగా సమీక్షలు వ్రాయటం సమాజానికి శ్రేయస్కరమని చెప్పడం వర్తమానాంధ్ర సాహిత్యంలో ఒక మహత్తర చారిత్రక అవసరం.

(2 వ పేజీ తరువాయి)

ఒకటి. పంకజాలు కుసుమాలలో చేరినవి కాబట్టి ఈవిధంగా ఈసరోవరం కుసుమకోమలాలు గలిగి కుసుమకోమలిఅయింది.

నాయిక కుసుమకోమలి, కుసుమస్థానం పల్లవాలలోనేకాని పండుటాకులలో గాదు. ఆకారణంగా నాయకుడైన గజేంద్రుని విట భుజంగాది శబ్దాలలోగాక పల్లవశబ్దవాచ్యుని జేసి నాయికా నాయకుల కనురూపత గల్పించాడు.

అనురూపత్వం ఉన్నంతలోనే సరిపోతుందా ! విటునిచేబడ్డ నాయికకు వసివాళ్ళాడుట తప్ప నూతన సౌందర్య విభవం కాస్త్ర మంగీకరింపదు. అది లేకుంటే సంభోగంలో శృంగారంలేదు.

లోకంలో మొరటువానిచేత బడుటగాక అనంగవిద్యా నిరూఢునిచే ననుభవింప బడిన యువతి నూతనసౌందర్య విభవరాలగుట ప్రసిద్ధిగనుక పోతనగారిచట గజేంద్రుని సామాన్య పల్లవునిగా గాక అనంగవిద్యా నిరూఢునిగాజేసి చక్కని మెలకువ ప్రదర్శించాడు.

నాయిక అనన్య పురుష సంచార-

నాయకుడనంగవిద్యా నిరూఢుడు.

నాయిక కుసుమకోమలి-

నాయకుడు పల్లవుడు

నాయిక లక్ష్మీ - నాయకు డింద్రుడు.

ఇక వారి శృంగారం ఎంత రమ్యంగా ఉంటుందో ఊహించండి. ఈ విధంగా భాగవతంలో భక్తికి అంగంగా సరసమైన శృంగారఘట్టాలను పోతనగారు చాలా చోట్లలో కూర్చాడు. ఈ పర్యాయం మరొకటి చూపిస్తాను.

తత్త్వకాస్త్రరహస్యాని సారం కరతలా
మలకంగా ఉండి చేసిన విమర్శ కాని
అన్యం కానేరదు.

ఆనంద మనునది యెట్లు సముద్భూత
మగును? అని ప్రశ్నించుకొని, నిర్వాణ
మైన యాలోచనచేత, జీవలక్షణములైన
భావములు త్రవ్వకొనుటచేత, ఆయా
మాను శోషింప జేయుటచేత ... గాఢ
మనన శీలత్వముచేత, మనస్సునందు గుంట
పడునట్లు చేయుదానిచేత, ఆ యడుగున
నున్న విజ్ఞానవాపీజలదర్శనము చేయుచు
దానిచేత (పే218) నని సమాధానం
చెప్పినారు విశ్వనాథ తమ సహజ
భోజిలో.

విశ్వనాథవారు రసములు ఎనిమిది
దనియే ఈ గ్రంథంలో నిరూపించారు.

నిజమైన భావుకుడు సదసద్వి వేసినా
చతుర మతియై ఉండా అని విశ్వనాథ
వారి ఆకాంక్ష.

కావ్యపరిమళము :- శ్రీ నాథుడు,
సోమన, పెద్దనాది మహాకవుల ప్రబంధా
లలో విశేషాలనుగూర్చి విశ్వనాథ ఈ
గ్రంథంలో సోదాహరణంగా వివరించారు.
సాహిత్య సురభి :- ప్రబంధాలలోపాటు
భారత భాగవతాలలోని కొన్ని ప్రసిద్ధ
పద్యాలను తీసుకొని మనోహర మైన
తైలిలో వ్రాసిన వ్యాఖ్యలున్నాయి ఈ
పుస్తకంలో. అయితే ఈ రెండు గ్రంథా
లలోనూ క్రిమానుగతంగా పద్యాలు
కూర్చలేదు.

ఈ గ్రంథాలలో కూడా సత్యనారా
యణగారి వ్యాఖ్యానంచేసే ప్రత్యేక
తైలిపద్ధతి, లోతైన పరిశీలనా భోరిణి
ప్రస్ఫుటమవుతాయి. పూర్వగ్రంథాలపై
ప్రబంధాలపై గల విశ్వనాథ దర్శనానికి
ఇవి రెండూ ప్రదర్శనాలు అని చెప్ప
వచ్చును.

(సశేషం)

దిగంబర కవిత్వం

ఒక సాహిత్య ఉద్యమం అనవచ్చా?

1 - శ్రీ డా. పి. ఎల్. నరసింహారావు.

(గతసంచిక తరువాయి)

2) సాహిత్యోద్యమము తత్కాలీన
సాంఘిక జాతిక వాతావరణ జన్యమైన
ఒక మహత్తరజీవన దృక్పథం. ఇది
సాహిత్య ఉద్యమపు మరొక ప్రధాన
లక్ష్యం. ఈ లక్షణం దిగంబర కవిత్వా
నికి వర్తిస్తుందా? దిగంబర కవులు ప్రతి
బింబించిన దృక్పథంలో జాతికత ఏ
మాత్రం వున్నదో తెలియదుకానీ
సాంఘికత వరకు తత్కాలీనమే ఒక
విమర్శన ఏదీలేదు. తత్కాలీనమే అభ్యు
దయయుగారంభకర్త మహాకవి 'శ్రీశ్రీ'
లో ఈ లక్షణాలన్నీ ఉన్నవి. ఆయన
లోనే కాకుండా ఆయన్ని తరువాత
అనుసరించిన అసంఖ్యాక కవిపరంపరలో
సాధారణ దృష్టిగోచరంగా ఉపన్ధితమై
ఉన్నవే.

కనుక దిగంబరకవులు తెచ్చిన నూతన
దృక్పథం ఏదీలేదుకనుక దానిచేత ఆకర్షి
తులు ఆయోవాళ్ళుకానీ దానిని ఆచుస
రించే వారుకానీ ఎవ్వరూ లేకపోయారు.
దిగంబరకవిత స్వల్పకాలంలోనే అంత
ధానం కావటానికి ప్రజలమీద కానీ
సాహిత్య పరిణతమీద కానీ అదిప్రభావం
చలాయించ లేకపోవడమే కారణం.
కనుక అది అల్పాయుష్కమై సహజ
మరణానికి గురిఅయింది. ఇది వుద్యమ
లక్షణం కాదు.

3, 4) అంతటి శిఖరాయమాణజీవన
దృక్పథసాక్షాత్కారం ఉద్యమకర్తలైన
ఏ ఒకరిద్దరు మహాపురుషుల్లోనో ఒక
వికాలసామాజిక చైతన్యం దోహద
క్రియగా స్రవిస్తుంది. ఇంగ్లీషురూమాంటిక్
ఉద్యమకర్తలైన 'బర్ డ్యువర్డు' 'కోలె

రిడ్స్' లను ఉదాహరణగా దృష్టిలోపెట్టు
పెట్టుకొనవచ్చును. లేదా కవిత్వంలో
మార్కిస్టుదృక్పథ నిర్వాహకులైన
'మాయోమ్స్కో' 'అండ్రే బెరెన్', బెర్
టోల్ట్ బ్రెట్ ప్రభృతులనుగానీ తీసి
కొంటే, వాళ్ళు కవిత్వోద్యమాల్లో
మహాపురుషులు అనవచ్చు. వారి రచనలు
ఉద్యమాలుగా మారిఎందరో నడవడానికి
మార్గాలు అయ్యాయి. ఈ లక్షణంలో
దిగంబరకవుల్ని వారి కవిత్వాన్ని కొలిస్తే
ఫలితం ఏమిటి అని తథాకథిత సాహిత్య
విమర్శకులెప్పుడైనా విచారించారా -
సాహిత్యవిమర్శ సమాజంపట్ల ఒక బాధ్య
తాయిత ప్రర్తనా లేక బాధ్యతా
రహిత విశ్మంఖల ప్రక్రియా?

దిగంబరకవులు విదుగురో ఆరుగురో
ఎందరో వారి ఫోటోగ్రాఫులు, వారిఎత్తు,
వెడల్పు కొలతలు వారి వయస్సు ఇత్యాది
సమాచారం మనం దృష్టిలోకి తీసికొంటే
ఈ మూడవలక్షణాన్ని సమన్వయిస్తూ
దిగంబరకవిత్వం ఉద్యమమే కాదా అని
మరింతసమగ్రంగా పరిశీలించటానికి
దోహదం కలుగుతుంది. ఈ దృక్కోణం
నుంచి దిగంబరకవుల్ని మరింత విపులంగా
పరిశీలించటం వారిని వ్యక్తిగతంగా
గూషించటంలాంటి అధమప్రక్రియగా
పరిణమించే అవకాశం ఉంది. కనుక
ఇది త్యాజ్యం. కానీ ఈ అయిదుగురు
కవుల్ని మళ్ళీ ఏదోవొక యూనివర్సిటీ
వారి B.A పరీక్షకుగానీ లేక
హైస్కూలు S.S.L.C పరీక్షకుగానీ
కూర్చోబెట్టి ఉత్తీర్ణులు అవుతారా
లేదా చూచి వారికి ఈ మహోద్యమ

కర్తవ్యానికి పట్టంకట్టటం సమాజశ్రేయస్సుకు అవసరమనిమాత్రం భావించాలి. ఈ అపరిపక్వయువకవృత్తిని దిగంబర - వుద్యమ కర్తలని పేర్కొనడమే కాక తీవ్రవిప్లవవీరులని కూడా మన అజ్ఞానప్రేరేపక తెలుగుసాహిత్యవిమర్శకులు వర్ణించడం మహాకోచనీయం. వీళ్ళు ప్రభుత్వ లేక ప్రభుత్వ సమాన సంస్థల్లో తత్సంబంధమైన క్రమశిక్షణకు లోబడి జీవనం గడుపుకుంటున్న ఆతిసాధారణ వ్యక్తులు మాత్రమే. విప్లవవీరులు జీవితంలో ఎప్పుడూ ఈలాంటి పరిస్థితికి లొంగరు. భగత్ సింగ్, చంద్రశేఖర్ ఆజాద్, ఇత్యాది భారతీయుల్నే కాక రష్యన్, చెనిస్ విప్లవవీరుల్ని ఎవ్వరినీ తీసికొన్నా వాళ్ళు రచయితలైనా సరే ఇలాంటిదాస్యవృత్తిలో ఉండడం, అలావుంటూ విప్లవవీరులని వర్ణింపబడడం తెలుగుసాహిత్య విమర్శలో సాధ్యమాతుండేకానీ అన్యప్రదేశాల్లో దురూహం. నన్నమని అనబడే కేశవరావు ఆంధ్రప్రదేశ్ విధానమండలి కార్యాలయంలో సామాన్య వుద్యోగిగా స్వీయజీవనం గడుపుతాడు. జ్వాలాముఖి అనబడే శ్రీరాఘవాచారి భగవాన్ దాస్ నానక్ రామ్ కాలేజీలో తెలుగు ఉపన్యాసకుడు. నిఖిలేశ్వర్ అనే మహానాయకుడు వివేకవర్ధని కాలేజీలో హిందీపుస్తకాధ్యక్షుడు. ఇలా వీరందరి వయోవిజ్ఞానాలు ఎంతపరిమితములో వీరి పుస్తకాలు చదివినా, వీరితో మాట్లాడినా వీరి రచనల్ని అన్యరచయితల రచనలతో పోల్చిచూచినా స్పష్టం అవుతాయి. ఈ పరిస్థితులలో ఈ యువకులను గొప్ప వుద్యమకర్తలుగా విప్లవవీరులుగా చిత్రించటం సత్యదూరం అవటమేకాక సాహిత్యవిమర్శలో బాధ్యతా రహిత ప్రవర్తనగా కూడా పరిగణింపబడుతుంది.

5) సాహిత్యవుద్యమం తత్కర్తల జీవనపరిపక్వతా ఫలితం-దీన్ని గురించి పరిశీలన ఎక్కువగా అక్కరలేదు. కారణం పూర్వగత లక్షణాల క్రింద జరిగిన చర్చే దీనికి సరిపోతుంది.

ఈ విధంగా దిగంబరకవులను వారి రచనల్ని విశ్లేషణాత్మకంగా చూస్తే వారు కవులు ఎంతమాత్రమో మనకు అక్కరలేదు కానీ వారు వుద్యమకర్తలు కావడం మాత్రం అసంభవం. తెలుగు సాహిత్యంలో కాస్త్రీయ విమర్శ లేక పోవడంచేత, సాహిత్య కాస్త్రజ్ఞులకు పరిణత విమర్శనా చైతన్యం కల్గిన అర్హత వున్నా లేక పోయినా సరే సాహిత్య విమర్శలు, సాహిత్య సమీక్షలు, వర్తమాన తెలుగుసాహిత్య రంగంలో జరుగుతూవుండడం తద్వారా తెలుగుసాహిత్యపు అధోముఖప్రయాణం దినదిన ప్రవర్థమాన వేగవంతం కావడం బాధ్యతాయుత పౌరులందరికీ భయాస్పద మాత్రా ఉంది. దిగంబర కవులు Romantic వుద్యమ, అభ్యుదయ వుద్యమ కర్తలంతటి కవులూకారు, మహాపురుషులూ కారు. కనక నే అనతికాలంలోనే దిగంబర కవిత్వం దివంగత కవిత్వ మైపోయింది దిగంబర కవిత్వం సాహిత్య ఉద్యమమూ కాదు, గ్రామ సింహం సింహమూకాదు. వర్తమాన సాహిత్య విమర్శకులు ఆధునిక పాశ్చాత్య సాహిత్య విమర్శనా పద్ధతుల్లో మరింత పరిశ్రమ చేసి పరిణతి గడించి, బాధ్యతా యుతంగా సమీక్షలు వ్రాయటం సమాజానికి శ్రేయస్కరమని చెప్పడం వర్తమానాంధ్ర సాహిత్యంలో ఒక మహత్తర చారిత్రక అవసరం.

(2 వ పేజీ తరువాయి)

ఒకటి. పంకజాలు కుసుమాలలో చేరినవి కాబట్టి ఈవిధంగా ఈసరోవరం కుసుమకోమలాలు గలిగి కుసుమకోమలిఅయింది.

నాయిక కుసుమకోమలి. కుసుమస్థానం పల్లవాలలోనేకాని పండుటాకులలో గాదు. ఆకారణంగా నాయకుడైన గజేంద్రుని విట భుజంగాది శబ్దాలలోగాక పల్లవశబ్దవాచ్యుని జేసి నాయికా నాయకుల కనురూపత గల్పించాడు.

అనురూపత్వం ఉన్నంతలోనే సరిపోతుందా ! విటునిచేబడ్డ నాయికకు వసివాళ్ళాడుట తప్ప నూతన సౌందర్య విభవం కాస్త్ర మంగీకరింపదు. అది లేకుంటే సంభోగంలో శృంగారంలేదు.

లోకంలో మొరటువానిచేత బడుటగాక అనంగవిద్యా నిరూఢునిచే ననుభవింప బడిన యువతి నూతనసౌందర్య విభవరాలగుట ప్రసిద్ధిగనుక పోతనగారిచట గజేంద్రుని సామాన్య పల్లవునిగా గాక అనంగవిద్యా నిరూఢునిగాజేసి చక్కని మెలకువ ప్రదర్శించాడు.

నాయిక అనన్య పురుష సంచార-

నాయకుడనంగవిద్యా నిరూఢుడు.

నాయిక కుసుమకోమలి-

నాయకుడు పల్లవుడు

నాయిక లక్ష్మీ - నాయకు డింద్రుడు.

ఇక వారి శృంగారం ఎంత రమ్యంగా ఉంటుందో ఊహించండి. ఈ విధంగా భాగవతంలో భక్తికిఅంగంగా సరసమైన శృంగారఘట్టాలను పోతనగారు చాలా చోట్లలో కూర్చాడు. ఈ పర్యాయం మరొకటి చూపిస్తాను.

శ్రీకృష్ణ

ప్రసిద్ధ హిందీకావ్యం “కామాయని” విశిష్టత

(గత సంచిక తరువాయి)

— శ్రీ బి. వి. రమణ, ఎం. ఏ.

‘కామాయని’ యొక్క కావ్యగత విశేషాలలో ప్రకృతిచిత్రణ అతి ముఖ్యమైనది. కామాయనిలో ప్రకృతి విభిన్న రూపాలలో సాక్షాత్కరిస్తుంది. కావ్య రంభంలో ప్రకృతియొక్క ప్రళయభీకర రూపాన్ని దర్శించవచ్చును.

జేవతలి విలాసమయ జీవితంపై కోపించిన ప్రకృతి రాద్రదూపం దాల్చింది.

పంచభూత కా భైరవమిశ్రణ్
శంపావోంకే శకలనిపాత్
ఉల్కారేకర్ అమరశక్తియాః
ఖోజంహీజ్యోయంఖోప్రాత్.

‘పంచభూతములు భయంకర రూపం దాల్చాయి. శంపాలతలు వినా కాన్ని నూచిస్తున్నాయి. గాఢాంధకారంలో తాముపోగొట్టుకొన్న ప్రభాతకాలవైభవాన్ని అమరులు ఉల్కల వెలుగులో వెదుకుతున్నట్లున్నారు.’

ప్రళయం అనంతరం ప్రకృతిలో ప్రకాంతవాతావరణం ఏర్పడింది.

వహ్వివర్ణముఖత్రస్తప్రకృతికా
ఆక్షలగాహాసన్ ఘోరసా
వర్షవీరీ హరి సృష్టిమే
శరత్ వికాస్ నయే నిర్నే

‘ప్రళయంవలన భయభీతమైన ప్రకృతి యొక్క కాంతి విహీనవదనం మరల మండహాసం చేయసాగింది. వర్షకాలం గడిచినది. శరత్కాలం వచ్చింది. సృష్టిలో నూతనోత్తేజం వ్యాపించింది.

‘ఆశ’ సర్గలో నవవధువుగా కనిపించే ప్రకృతికాంత స్వరూపం అతిమనోహరమైనది.

‘సింధుసేజపర్ధరావధూఅబ్
తనిక్ సంకుచిత బైతీసే
ప్రళయనిశాకోహాల్ చర్ స్మృతిమ్
మానకియేసే బైతీసే’

‘ప్రళయంతరువాత జలరాశినుండి బయట పడిన భూమి సాగరశయ్యపై ధరావధువు ముడుచుకొని కూర్చున్నట్లుగా ఉన్నది. ప్రళయరాత్రి అనుభవించిన కష్టాలను జ్ఞాపకం చేసికొని దుఃఖ భారంతో కంచుకు కొనిపోయిన వసుధ మొదటిరాత్రి లభించిన నిర్దయతో కూడిన ప్రియుని వ్యవహారమునకు అలిగి కూర్చున్న నూతనవధువులా కాన వచ్చింది.

ప్రకృతి చిత్రణతోపాటు సౌందర్య చిత్రణ కావ్య సౌందర్యాన్ని ఇనుముడింపచేసింది.

నిద్రిస్తున్న శ్రద్ధ సౌందర్యం అతి సహజంగా వర్ణించబడింది.

జాగృతధాసౌందర్య యద్యపివహ్
సోతీగీ నుకుమారీ

రూపచంద్రికామె ఉజ్వలగీ
ఆగ్ నిశాసీ సారీ

విగతవిచారోంకే శ్రమసీ కర్

బసేహయే థే మోతీ

ముఖమండలపర్ కరుణకల్పనా

ఉన్ కోరహీపిరోతీ.

‘అనుభవమారి నిద్రించినా, ఆమె సౌందర్యం మాత్రం చంద్రికాయుక్తమైన నిశాదేవిలా తేజోవంతంగా భాసిస్తున్నది. ఇంతవరకు ఆమె మనస్సులో దాగివున్న ఆలోచనలే ఆమె ముఖమండలం మీద స్వేదబిందువులుగా వ్యాపించాయి. ఎవ్వరో రమణీమణి ప్రకాంతంగా కూర్చొని ముత్యాలసరం కూర్చున్నట్లుగానే కారుణ్య భావం ఆమె వదనం మీద వ్యాపించిన స్వేదబిందువులను మాలగా గ్రుచ్చుతున్నది.

‘కామాయని’ రసప్రధానమైన కావ్యం. శృంగార, వీర, రాద్ర, వాత్సల్య, కరుణ, కాంత, భీభత్సరసాలు ఈకావ్యంలో మనోహరంగా వర్ణించబడ్డాయి. కవిసంయోగ వియోగశృంగా రాలను రెండిటిని మర్మ స్పర్మంగా వర్ణించాడు.

సంయోగ సమయంలోని శ్రద్ధహావ భావాలు ఇలావర్ణించబడ్డాయి.

గిరరహీపలకేంఝుకీ ధీ నాసికాకీ నోక్
ధ్రూలతా కీకాన్తక్ చఛతీరహీవోక్
స్పర్మకరనేలగీ లజ్జాలలిత కణకపోల్
ఖిలాపులక్ కదంబ సాథా, భరాగడ్
గడ్ బోల్.

‘ఆమె కనురెప్పలు మూతపడసాగాయి. నాసికాగ్రభాగం కంకసాగింది. ధ్రూలత కర్ణపుటాంతరకు ప్రాకిపోయింది. లజ్జాభావం ఆమె అందమైన చెవులమీద, కపోలాల మీద ఎర్రదనం వ్యాపింప జేసింది. కదంబ పువ్వుములా ఆమె మేను పులికించింది: వాట్న గద్గద మయింది.’

మనువుచేత పరిత్యజించబడ్డ శ్రద్ధ యొక్క వియోగావస్థ దయనీయంగా వర్ణించబడింది.

ఏకమాన్ వేదనా విజన్ కే,
ఝిల్లీకీ ఝనకార్ నహీ
జగతికా అస్పష్టతా తేహ,
ఏక్ కసల్ సాకార్ రహీ
హరితకుంజకీ ఛాయాభర్ ధీ,
వసుధా ఆలింగన్ కరతీ
యహా ఛోటేసే విరహా న దీధీ,
జిన్ కా హై అబ్ పార్ నహీ.

‘కీచురాళ్ళ ధ్వనికూడా వినిపించని ఆ నిర్జనప్రదేశపు వాతావరణమంతా నిస్తబ్ధత వ్యాపించినట్లే, శ్రద్ధ జీవితంలో కారుణ్య భావం మానంగా ప్రసరించసాగింది. విశ్వ ఉపేక్షిత శ్రద్ధ మూర్తీ భవించిన వ్యథలా ఉన్నది. పృథ్విని ఆలింగనం చేసుకొనే పచ్చనిలతా-కుంజపు ఛాయలా భూమిపై పడిఉన్నది. అపార విరహతరంగిణిలా కానవస్తున్నది.’

‘కామాయని’ లో ప్రయోగించబడిన వివిధ శబ్దాలంకారాలు, అర్థాలంకారాలు ఆసంఖ్యాకములు. ఈ కావ్యంలో కనిపించే ఉపమాన విన్యాసం కవికులగురువు కాలిదాసు ఉపమాన కాళలాన్ని గుర్తుకు తెస్తుంది.

ఈక్రింది పద్యాలు ఇందుకు ఉదాహరణలు.

ఉధర్ గరతీ సింధులహరిమా

కుటిలలకార్ కే జాలోంగీ

చలీ ఆరహీ ఛేన్ ఉగలతా

ఫన్ హైలాయె వ్యాలోంగీ

ప్రళయకాలలో సాగరతరంగాలు పడగ విప్పి వివపు నురగక్రక్కుతున్న సర్ప రాజులా హుంకరిస్తున్నవట.

ఘోర్ రహేథే ఘుంఘరాలేబాల్
ఆసఆవలంబిత ముఖకేపాన్
నుథాభర్ నేకో సిగుకేపాన్

శ్రద్ధ భుజస్కంధములపై వ్రేలాడుతున్న నల్లనికురులు చిరునగవుతో కూడిన ఆమె అందమైన వదనాన్ని చుట్టుముట్టి, అమృత పానమునకై చంద్రుని సమీపించిన నీలి నీరద ఖండమాలికలలా కానవస్తున్నవట.

ఇట్టి ఉపమానాలు కోకోల్లలు.

జయశంకర ప్రసాద్ ఛాయావాదానికి చెందిన కవి. హిందీలోని ఛాయావాదకవిత్వ (భావకవిత్వ) కు సంబంధించిన ధ్వన్యాత్మకత, చిత్రమయత, లాక్షణికత, మానవీకరణ ‘కామాయని’ లో విరివిగా కనిపిస్తాయి.

కవి అనేక చోట్ల మానవీకరణ ద్వారా జడప్రకృతికి చైతన్యగుణాన్ని ఆహ్వింపాడు. ఉదాహరణకు,

ధీరేధీరే హిమ ఆచ్ఛాదన్
హటన్లగా ధరాతలసే
జగీబనస్పతియా అలసాయీ
ముఖతోతా శీతలజలసే

‘భూమిపై వ్యాపించి ఉన్నమంచు నెమ్మదిగా కరగ సాగింది. అంతవరకు, దట్టమైనమంచుతో కప్పబడిన చెట్లు, చేమలు, దీర్ఘనిద్రానంతరము, శీతల జలంతో ముఖమార్జనం చేసుకొంటున్నట్టుగా కనిపించాయి.’

‘కామాయని’ లో కనిపించే లాక్షణిక ప్రయోగాలు అనేకం. ఉదాహరణకు.

పగలీ హసంభాల్ లేకైలాసే
ఛూట్ పడా లేరా ఆంచల్ ?
దేఖ్ బిఖరతీహై మణిరాజీ
అరఉతా బేసుధ చంచల్ ।

‘నిండు యశావనంలో మత్తెక్కిన ఓ రజనీ ! నీపైటచెంగు జారిపోయింది, సర్దుకో. చెల్లాచెదరైపోతున్న ఆమణులను ఏయకో ! ఇక్కడ పైటచెంగు ఆకాశాన్ని, మణులు తారలను నూచిస్తున్నాయి.

‘కామాయని’ ప్రబంధకావ్యం. మహాకావ్యానికి కావలసిన లక్షణాలన్నీ ఈ కావ్యంలో ఉన్నాయి. కావ్యం సర్గబద్ధమైనది. మానవవికాసానికి సంబంధించినది కనుక ఇతివృత్తం మహత్తరమైనది. కావ్యనాయకుడు మనువులో ధీరోదాత్త నాయకుని లక్షణాలు కనిపిస్తాయి. కావ్యంలోని శృంగారాది రసాలు సహృదయుల హృదయాలను అలరింపజేస్తాయి కావ్యం ఆద్యంతం ప్రకృతివర్ణనలతో నిండి ఉన్నది. వివిధ అలంకారాలు, ధ్వని, లాక్షణికత, మాధుర్యాదిగుణాలు, కావ్యానికి శోభను చేకూర్చాయి. జీవన సాఫల్యానికి అవసరమైన సామరస్య సాధనను గురించి తెలపటం కావ్యప్రయోజనం. డా॥ నగేంద్రగారు చెప్పినట్లు ‘సుమకాలీనమైనప్పటికీ, సర్వకాలాలకూ సంబంధించిన; స్వదేశీయమైనప్పటికీ, సర్వదేశాలకూ సంబంధించిన; ఈ లక్ష్య సాధనద్వారా ‘కామాయని’కి మహాకావ్యత్వం సిద్ధించింది’

చివరగా కవి ‘సుమన్’ గారి మాటల్లో చెప్పాలంటే ‘కామాయని జీవితమథనం ద్వారా లభించిన ఆమృతం’.

(గతసంచిక ఈ వ్యాసానికి చెందిన ఫుట్ నోటులో రామాయణంలో రూపతత్త్వం - అనుదానికి బదులుగా కామాయనిలో రూపకతత్త్వం అని ఉండాలని గమనింపగోరిక. - సుం.)

క ద్రూ వినతల ఘట్టము -

కొన్ని ప్రసన్న విశేషాలు

- భాషాప్రవీణ శ్రీ మైలవరపు శ్రీనివాసరావు, ఎం. ఏ.

(గతసంచిక తరువాయి)

1. కరిమకర నికరాఘాత జాతవాతో దూత తుంగ తరంగాగ్ర సముచ్చలజల కణాసారాచ్ఛాదితగగనతలంబైనదాని,

2. ఉద్యానవనంబుబోలె బహువిద్రు మలతాలంకృతంబైన దాని.

3. నాటక ప్రయోగంబునుంబోలె ఘనరస పాత్ర శోభితరంగ రమ్యం బైన దాని.

4. దివంబునుంబోలె నహిమకర భరితం బైనదాని - ఆ ఉచ్చైశ్రవమనే దేవాశ్యాన్ని చూశారు. ఈ వర్ణనలో ఒక చమత్కార మున్నది. కద్రూవినతలిద్దఱూ విహరిస్తున్నారు. వారిద్దఱూ పరస్పరం సంభాషించుకుంటూ విమలదధి తీరం వెంట వెళ్తున్నారు. ఒకరికొకరి పల్కరింపు రెలా ఉన్నాయో చెప్తున్నాడు నన్నయ. మొదట చేయబడిన వర్ణన ఇద్దరూ చూసినది. ఏనుగుల యొక్క మొసళ్ళయొక్క సమూహములచేత కొట్టబడుటవలన పుట్టిన గాలికి ఎగురగొట్టబడిన ఎత్తైన కరటముల యందలి నీటితుంపరల చేత ఛటచ్చటాకార ధ్వనితో స్పృశించే ఆకాశం కలిగిన సముద్రం అక్కడ చూశారు; అని దీనిభావం. ఇద్దరూ ఆనందించారు. తర్వాత కద్రూవ బహువిద్రుమలతాలంకృతమై చాలాబావుండికదూ! అంటే వినత ఉద్యానవనంలా ఉండికదా! అందన్నమాట. అలాగే ఒకరు ఘనరసపాత్రశోభితరంగరమ్యమై ఉంది అంటే మరొకరు నాటకప్రయోగ మేమో అనిపిస్తోందన్నారన్నమాట. ఇలా ఈ మిగిలిన మూడు వర్ణనలూ ఒకరితో వొక్కరు చక్కగా సంప్రదించుకొంటున్నట్లు - సంభాషించు

కొంటున్నట్లు గోచరిస్తాయి. వీరిద్దరూ వెళ్తుంటే ఊరికే నన్నయ తనకు తట్టిన భావాన్ని వాళ్ళముందు రుద్దాడనడం కంటే వారిద్దరినీ అలా మాట్లాడిస్తూ పంపాడనటంలో ఓ చమత్కారం ఉంది. ఇలా వాళ్ళు ఏకవాక్యకతో చివరివరకూపోరు. ఇద్దరూ సవతులు. వినతకి ఈమధ్యజరిగిన పరాభవంవల్ల కొంత అణిగింది కాని కద్రూవ ఎలా వినతతో పంతుం పెట్టుకుందామా అనే చూస్తోంది. ఇలా బావుండికదూ! అంటే వినత 'బేను' అంటే సరే. కాదంటే ఏదోవాడుకి దిగుదామనే పద్ధతిలో కద్రూవ సిద్ధంగాఉంది. ఇలా వెళ్ళుతూఉన్నారు. ఆ ధవళాక్షులు అవదాతాంబుజ ఫేనపుంజ నిభు నయశోత్తమున్ దవ్వలన్ చూచారు. చూడ్డంతోటే పూర్వంలానే కద్రూవ తన అభిప్రాయాన్ని 'చూడవె- అల్ల యతిధవళం బైన యశ్వంబునందు సంపూర్ణచంద్రు నందు నల్లయుంబోలె వాలప్రదేశంబు నల్లయై యున్నది' అని తెల్పింది. పై వాక్యాల్లో ఉపమాలంకారాన్ని వాడినట్లేకవి ఇక్కడా ఉపమనే వాడడం పైవర్ణన వారిద్దరిమధ్యా సంభాషణ పూర్వకంగా సాగింపవచ్చు ననడానికి మరో నిదర్శనం. నల్లయుంబోలె అని యిక్కడంటే అక్కడకూడా ఉద్యానవనంబునుంబోలె- నాటక ప్రయోగంబునుంబోలె- దివంబునుంబోలె అని ఆ కర్ణనలోఉంది. ఇద్దరి అభిప్రాయాలూ ఒకటైతే, కద్రూవ మరో ఉపమాలంకారం వాడి చక్కగాఉంది అనేదే. కాని వారి అభిప్రాయాలు ఇక్కడ భిన్నాలయ్యాయి. కారణం, కద్రూవ అవకాశంకోసం అబద్ధం ఆడింది. వినతని

ఎలాగైనా పడగొట్టి పందెం వేయించాలనే తహతహ తనకి బాగాఉంది. అందుకనే ఉచ్చైశ్రవము స్వచ్ఛంగా మహా పురుషుని కీర్తిలాఉన్నా తోకనల్లగా ఉందని బొంకింది కద్రూవ. దానికి వినత మామూలుగా సమాధానం ఇవ్వవచ్చు.

అలాకాక 'వినత నగి నీ వేకన్నులం జాచితేయక్క యొక్కడిది నల్ల? యీ యశ్వరాజామూర్తి మహాపురుషు కీర్తి యుంబోలె నతినిర్మలంబై యొప్పుచున్న యది'- అంది. ఏ కళ్ళతో చూశావు? నలుపెక్కడిది? స్వచ్ఛంగాఉంది అంది. అది ఆమె మనస్స్వచ్ఛతకు నిదర్శనం, అయినా వినత నగి అనడంలో కొంత ఆపహాస్యం చేసిందనే అర్థం కనిపిస్తోంది. కద్రూవకి అవకాశం కొద్దిగా దొరికింది. భిన్నాభిప్రాయాలు వచ్చాయి. ఇలా మెల్లగా దీన్ని పందెం వలకూ ఈడ్చుకు పోవచ్చని నిశ్చయంచేసుకొంది. అందుకనే వినత నగితే కద్రూవ నవ్వింది. ఆ నవ్వు ఆపహాస్య పూర్వకమైనది. కద్రూవకి వినతయొడగల పూర్తికత్తుని తీర్చుకునే అవకాశం దొరికిందని ఆనందించింది. తమ కత్తుకి వినత చెలికత్తెలు, కద్రూవ చెలికత్తెలూ కూడా తమతమరాణులు నవ్వి నప్పుడు, ఎదుటి రాణిని ఆపహాస్యం చేసినప్పుడూ తాము అనుకూలంగా ప్రతికూలంగా ఆపహాస్యంచేసి వారిలోని అభినివేశాన్ని రెచ్చ గొట్టిఉంటారు. ఇలారెచ్చ కొట్టడం, వాళ్ళు పందెం వేసుకోవడం మొదలైన వికాపకాలం ప్రారంభమవడానికి హేతువులే- సవతులమధ్య భిన్నాభిప్రాయాలకి ప్రత్యక్షనిదర్శనములే. వాళ్ళిద్దరి మధ్యఉన్న కోపానికి సాక్షిగా కద్రూవ మరో చిన్నపందెం ఏమీ పెట్టక

'అమృతాశ్వంబు ధవళ దేహంబునందు

నల్లగలిగిన నీవిప్తునాకు దాని

వగుము మఱియందునల్ల లేదయ్యెనేని

వీట నే దాని నగుదుఁ బన్నిదిము సుము

(2-32)

అని దాసీత్వమే పంపెంగా పెట్టింది. వినతకూడా ఒప్పుకొన్నది. ఆ గుఱ్ఱము శరీరమున నలుపుంటే నీ విప్పుడే నాకు దాసీ అయిపో అని కద్రువ తన త్వరని ప్రకటించింది. అలా ఇప్పుడే అయిపో అన్న కద్రువ నలుపు లేకపోతే నేనూ ఇప్పుడే దాసినవుతాను అనను. తనకు ఓ ధీమా ఉంది. వినత కాస్త వెట్టిబాగులది. దాని నెలాగైనా మోసపుచ్చవచ్చు నని ఒకటి. తనకి వేయిమంది పుత్రులున్నారు. ఏది ఎలాజరిగినా సమర్థించుకోగలదు. అదే కాక వినతకి ఓ కాపముం దని తనకి పరోక్షంగా తెలుసు. అంతధీమాతో ఇప్పుడే అయిపో అంది. అయితే వినత 'దాసి చూతమురమ్మ' అంది. ఇలా అంటుందని కద్రువ ఊహించలేదు. పంపెంజేశాక ఏ పరిచారికనో పంపించి నిర్ధారణ చేసుకు రమ్మనవచ్చును. వినత నోడింప వచ్చును కుంది. కాని మనమేవెళ్ళిచూదాంరమ్మ నే సరికి కద్రువ మారుపలక లేకపోయింది. 'ఇప్పుడు ప్రాద్దులేదు-తేపకడ చూతము' అంది. దీనినిబట్టి కద్రువకి అనూరుకాపం ఒక్కటే ఆసరా ఉం దని తెలుస్తోంది. తాను స్పష్టంగా అబద్ధమాడిందనికూడా ఋజువౌతోంది. ఇక్కడొక కవితా విశేషంకూడా ఉంది. పోనీ కద్రువ రేపు వచ్చి చూదాంఅంటే వినత వెళ్ళిపోవడ మేనా? -దాసీత్వమే పంపెం కదా. అతి ముఖ్యమని తెలిసికూడా ఎలా వెళ్ళింది? అని అనిపించడం సహజం. వినతకి ఓ విధ మైన నిర్వేదం వచ్చింది. ఎంత శ్రమించినా తాను సవతికి దాసీకాక మానదు. అది కాపం. అవశ్య మనుభవించడగి నదే.

అదీకాక తాను 500 ఏండ్లు దాసీగా ఉండాలి. ఎంత త్వరగా ఆ దాసీతనం మొదలైతే అప్పట్నుంచి 500 సంవత్సరాలకి కదా తనకి పుత్రుడు పుడతాడు! అందుకని వీలయినంత త్వరగా దాసికా వడం తనకి అవశ్యం భావ్యమని తెలుసు.

అభీష్టంకూడా కేవలం పుత్రులకోసమే త్వరగా కాపావసానం కావాలి తనకి. తనదాసీత్వాన్ని పోగొట్టేకొడుకు వద్దని స్తాడు. అంటే కద్రువకి- కొడుకులకి తన తల్లిని ఊడిగం చేయించినందుకు తగిన శాస్తీచేసేవాడు వస్తా డనికూడా ఆశ ఉన్నది వినతకి. అందుకే వీలయినంత త్వరగా తన దుఃఖాలని అనుభవించి సుఖించాలనే బుద్ధితో వినత రేపుమాద్దా మని కద్రువ అనగా సరే అన్నది. అందు కనే జ్యోతిషశాస్త్ర పారంగతులు కూడా భావి-అశుభాన్ని చెప్పరు. చెపితే తెలియని నిర్వేదం తయారై భవిష్య కార్యాల్లో అనాసక్తి బయలుదేరుతుంది. ఆ మహాబుద్ధితో పండితులు భవిష్యత్తు చెప్పకపోతే నౌర్భాగ్యులు కొందఱు చెప్పక పో వ దాన్ని మరోదృష్టితో భావించి పండితుల కసామధ్యాన్ని కడ తారు. ఇక్కడ వినతకి జరిగిన పెద్దపొర పాటు తన భవిష్యత్తుతనకి తెలియడమే. ఇక ఆగోజు రాత్రి కద్రువ తన పిల్లల వద్దకు వెళ్ళింది. వారిని వేడించి. అన్న లార! నాపంపుసేయుండు అని.

ఇక్కడ ఓవిశేష ముంది. వినతకి తన భవిష్యద్విశేషం తెలుసు కాబట్టిఎలాగూ అనుభవించాలనే సంకల్పంతో తాను నిర్వేదంతోనూ, పుట్టబోయే కుర్రవాడు తన దాసీతనాన్ని పోగొడతాడనే సం తోషంతోనూ, దాసీత్వాన్ని పణంగా ఒడ్డి కావాలనే ప్రయత్నంరాలైఉంది. మఱి కద్రువకి ఈతీరుగా పిల్లలను వేడవలసి నంత కంకా రెండుకు వచ్చింది? పం పెంజేలో ఓడిపోతా ననే భయమేకాదు. రాబోయే కాపానికి తగిన వాతావరణం కల్పించవసిన అవశ్యకత ఆటకాలాని కుంది. కర్మాన్నిబట్టి జరిగి తీరాలింజే. అదికూడా కాలానుగుణంగా ఉంటుంది. అందుకనే కాలం-కర్మం కలిసిరావాలం టారు. కర్మ పరిపక్వమైతే తదనుగుణ కాలం సరిగా సమయానికి రానేవస్తుంది. సరిగా కద్రువ కొడుకులకి కాపసమయం

ఆసన్నమైనది. అందుకని కద్రువ తన పిల్ల లని అడగడం-వేడడం ప్రారంభమైంది. వారు ఒప్పుకోక పోవడం - తాను కాప మియ్యడం అన్నీ రాబోయే జనమేజ యని సర్పయాగానికి అనుకూల వాతా వరణాన్ని కల్పించాలి. అందుకనే వారు ఒప్పుకోలా. 'ఉల్లతెల్లని తురగోత్తము వాలంబు' అనడం మూలాన అసలు ఏమా త్రమూ ఉచ్చైశ్చయము తెలుపుకంటే వేరైన రంగులోలే దని తెలిసింది. కాస్త ఏవో మచ్చలాంటిది తోకమీద ఉంటే నల్లచెయ్యవచ్చు. కాని అసలేమాత్రమూ లేని నల్లని తేవాలంటే కొడుకులకి అధ ర్మం అన్నించిది. అదికాక అంత ధైర్యం కలది కద్రువ ఎలాగోలా తలక్రిందులుగా నైనకలహాన్నీ వినతతో కొరుకుంటోందని ఈ అసంబద్ధవివాదంవలన తేలుతోంది.

అయితే కద్రువ చాలా తెలివైనది. కార్య సాధకురాలు. ఎవరివద్ద ఎలా ప్రవ ర్తించాలో తెలిసిన గడుసు పడతి. అం దుకే ఇంటికి వెంటనే వచ్చి కొడుకులని తనవద్దకి రప్పించుకోకుండా తానే కొడు కుల వద్దకు వెళ్ళిందట. (కొడుకుల కడ 2:34) ఎలా అయినా సరే ఆ గుఱ్ఱంపు శరీరాన్ని నల్లచేయప్రార్థించిం దట. అక్కడ ఆమె మాటలు 'నాకు దాసి యగు మన వినత' అని. మన వినత అన డంలో కద్రువకొడుకులు వినతవద్ద చాలా చనువు కల్గినవారని తెలుస్తోంది. వినత అంటే కద్రువకొడుకు లందరికీ గౌరవ భావంఉందని తెలుస్తోంది. అందుకనే మన వినత అని తానుకూడా కొడుకుల పక్షాన ఉన్నట్లు పలుకుతోంది. కాని వినతపట్ల కద్రువకొడుకుల కన్న గౌరవ భావం తమ తల్లి మీది కంటే ఎక్కువ. అందుకనే తల్లి పనిచేసని యధర్మపు సేయంగ నగునె? అని వినతకు అధర్మ పద్ధతిని దాసీత్వం అంటగట్టడానికి మనః పూర్తిగ వారు వ్యతిరేకించారు. మళ్ళీ మళ్ళీ అడిగినా 'అనయ మిదియూఁ దల్లి పనిచే సని యధర్మపు సేయంగ నగునె?'

అని అనయము (మళ్ళీ మళ్ళీ వ్యతిరేకిం చారు. పైగా ఎటుక గలరె మగువ లెందు? అని ఓ నూచన చేశారు. ఏదో, గుఱ్ఱం నల్లగా లేదా తెల్లగా ఉందా? లేదా? అనే చిన్నవిషయమిద పంతా లకి పోయి జీవితాంతం దాస్యం చేయ డం పండెముగా వేసుకొంటారా? ఎంతటి యజ్ఞాను లీయాడువా రని యిరువురినిఁ గూర్చి అన్నారు.

వినత అమాయకతకీ కద్రువ మహా మేధస్సుకీ ఆశ్చర్యపడ్డారు. అయితే కద్రువ యెంతటిదో కాద్రవేయులకి తెలుసు. పోనీ ఎలాగైనా కద్రువని బలి మారి వినత కపాయంలేని రీతిని అగో చించితే బావుంటుందనుకొన్నారు. కానీ అది సాధ్యంకాని విషయం కద్రువకి వినతఅంటే ఉన్న ఈర్ష్యాపద్ధతి కాద్ర వేయులకి తెలుసు. అందుకని అందరూ ఒక్కసారి ఆలోచించారు. వినతని దానీగా తీసుకోవడం సర్వ విధాలా అధర్మం అని తోచి చివర క వ్యర్థా నుముఖులు గాకపోతే కద్రువకి కోపం వచ్చింది. జనమేజయుడనే రాజుచేయఁ బోయే సర్పయాగమునం దీపాములన్నీ మరణము నందుగాక । అని కాప మిచ్చింది. 'ఉరగములకు కాపం దిచ్చెన్' - అనటంలో విశేషమంది. తమ తల్లి కోపోద్దీపితముఖి కాఁగానే భయ పడి పాములన్నీ బయలుదేరి వెనక్కివెళ్ళి పోతుంటే కాపమిచ్చింది. ఆ కాపాన్ని వినే సమయంలో అవి ఉరగాలుగా ఉన్నాయి. అంటే (ఉరోభిఃగచ్ఛంతీతి) పొట్టతోపాకుతూ వెడుతున్నాయని అర్థం. కావాలని కన్న వేయిమందికీ అగ్నిహోత్రంలాంటి కాపం ఇచ్చింది. పశ్చాత్తాపమైనా ఆమెకు కలుగలేదు కారణం అభిమాన విషయం (Prestige) లేదా తోడి సవతికి ఊడిగం చేయల్సి రావడం. కానీ కనోక్కటకుఁ డనేవాడు కాపానుభవానికి వెలచి తన

తల్లిమాటకి పై అని ఉచ్చైశ్రవం తోక వద్ద నల్లగా వ్రేలాడి, వినత నోటాపడేలా చేసి, కద్రువని యజమాను రాలింగ విన తను దానీగా చేశాడు. ఎట్టివార్తకైనా కాపఫలం అనుభవింపక తీరదు. కర్మ ఫలం అనుభవించాలిగాబట్టే ఒక్కశూ అధర్మానికి పాల్పడలేదు. వెయ్యిమంది నాశన మవడాని క్కారణం సృష్టిలో నియత రీతిని ప్రాణులుండాలనేది కూడా ఓకారణం కావచ్చు. అందుకనే ఆపు డవుడు భూదేవి భారం మొయ్యలేక పోతున్నానని భగవంతుణ్ణి ప్రార్థించ డం, ఆయన తదనుగుణంగా ఏదోరీతిని పాపులని సంతాపించి కొంత భారణ్ణే శాన్ని తగ్గించడం అనాదిగా పురాణా దుల్లో వినపడుతూంటుంది. సృష్టి పెరిగి పోకుండా చాలావిధాలుగా అరికట్టడం జరుగుతుంది. డార్విన్ సిద్ధాంతం కూడా ఈనిరూపణలో మనకి ఆధునిక పద్ధతిలో తోడ్పడుతుంది. Struggle for existance) అనేసిద్ధాంతం (జీవనా నికి సంఘర్షణ) వలన కొన్ని ప్రాణులు నశిస్తాయి. మిగిలిన వ్యాఘ్రాదులు పిల్లల్నికని ఆకలితో తమపిల్లల్ని తామే తింటాయి. ఇదే వైయాకరణ సిద్ధాంత కాముదిలో పాణిని 'నాదివ్యాక్రొశే పుత్రస్య. అనేనూత్రంలో ప్రత్యుదాహ రణ నిస్తూ 'పుత్రాదసి సర్పిణీ' అనే ఈ వాక్యాన్ని (అక్రోశేకిమ్? అనేవానికి) వ్రాశాడు. అది సహజ మని దానిభావం. వ్యాఘ్రాలూ-సర్పాలూ తమ పిల్లలని తామే తింటాయి. లేకపోతే సృష్టిలో ఇన్ని పాములు పెరిగితే వాటివంకాలూ, ఉపవంకాలూ కలిసి కొన్నాళ్ళకి అవి స్వైరవిహారంచేసి మానవుల్ని సంహరిస్తే సర్పసామ్రాజ్యమే పోతుంది.

ఈ విషయంగూర్చి ఎంతైనా వ్రాయ వచ్చు విస్తరభితి వల్ల మానేస్తాను.

(సశేషం)

అ గ్ని చి త్రం

వమారి పసుమర్తి పద్మజవాణి

అభాగ్యుడి ఆళ్ల
మినుకు మినుకు మంటూ
దిగంతాల్లోకి దిగిపోతున్నాయి
తారలు.

కాపగ్రస్తుడి మొహంలో
చిరునవ్వులా
వెలవెలబోతోంది తొలి కలుగు.

రాత్రి ధాత్రి రాల్చిన
విరహ వేదనాశ్రువులు
బయళ్ళ పచ్చల మీద
ముత్యాలు పరిచాయి.

కీచరాళ్ళ నియంతృత్వం
అంతం కావాలంటూ
ఎక్కడినించో కీచుగా
ఒకటి రెండు పిట్ట కూతలు.

మార్పుకోసం ఓర్పుగా
ఎదురు చూస్తోన్న ప్రకృతి
ఆ కాస్త సవ్యడిలోనే
విప్లవ శంఖారావం వింటోంది...

ఇంకా...అంధకారంలో
తలమునకలుగా నిలబడిన...

అవలూ, కొమ్మలూ-

విచ్చుకోబోతున్న
నెత్తుటి ముద్దల్లాంటి
చిగుళ్ళ చేతుల్లో
కాంతి ఖడ్గాల్ని
సంభ్రమంగా తిలకిస్తున్నాయి.

అవని ఈసంభరం లో
హఠాత్తుగా,
దారి ప్రక్కను సోలిపోయిన
బిచ్చగాడి ఆకలి మంటల
రవ్వలు ఎగిరివెళ్ళి...

తూర్పు
అంటుకుంది.

— ... —

తత్త్వ దర్శము

- శ్రీ జమదగ్ని.

(ఈ పద్యములు నా 'గిరి ప్రదక్షిణ మహాకావ్యము' నందలి పద్యపదమునుండి ఉద్భవములైనవి. శ్రీ కాళహస్తీశ్వర స్వామి గిరిప్రదక్షిణము ముగించి ఆలయములో ప్రవేశించు నప్పుడు అభిముఖముగా నుండిన శ్రీ దక్షిణామూర్తిని చూచుచుండగా కథానాయకులగు గురు శిష్యులు శ్రీ శంకరుల స్తోత్రమును మన నము చేయుచున్నారు.)

అద్దమ్ములో నీడ యద్దమందే యుండి
యద్దానికిని దూరమై కనబడు
స్వప్నమునందోచుజగమంతయుం గూడ
వెలినున్న యట్లే కన్పించు, నట్లే
స్వాత్మయందే విశ్వ సర్వస్వ మున్నది
యద్దాని కన్య మెయ్యదియు లేగు
మెలఁకువ గలుగంగఁ గలిగినకలయెల్లఁ
దనయందె యను జ్ఞాన మెనయునట్లు
లాయనాద్యవిద్యా వశ మైన మనసు
సాధనమైన గురుదయన్ స్వచ్ఛమైన
విశ్వవిభ్రాంతి పోయి సంవిన్మయైక
దక్షిణామూర్తి రూపుడై తానుమిగుల॥

బీజస్థానమై విరియు విశ్వంబెల్ల
నాత్మోద్భవంబౌచు నందె యడఁగు
నయ్యాత్మ మాయావియన్నట్లు తనమాయ
దేశకాలము లను ద్విదేశములను
విస్ఫుటం బొనరించిపెనువృక్ష మామాయ
నిదియెల్ల ఎంతగా నెదుగఁ జేసి
యోగీశ్వరుని బోలె యుక్తుడై విహరించి
స్వేచ్ఛమై యుపసంహరించు చుండు
పొడ వెలుంగని విశ్వమా భూమమందె
వ్యక్తతన్ బొందకుండి యవ్యక్త మనఁగ
నుండి యున్నదె జీవజేవుండు నట్లే
దక్షిణామూర్తి కిదియె మద్వందనమ్ము॥

ఎంతచిత్ర మ్మౌనో యీవిశ్వ మిది యెల్ల
నెవ్వని వెలుగున నిట్లు తోచు
నయ్యాత్మయే లేని యట్టై యిదే యున్న
దన్నట్లుగాఁ దోచు నట్టి దశను
విస్మృతంబగు నాత్మ విజ్ఞాన మందించి
తత్త్వమసి యని సత్యమ్ము తెలిపి
యాత్మానుభవమంది నంతట తిరిగి జ
న్మం బెలుంగని మోక్షమహిమనిలుచు
నట్లు లాశ్రితకోటి కనంత కరుణ
వేదసారంబు నెఱిఁగించు వేదవేద్యు
దక్షిణామూర్తి కేను ప్రదక్షిణించి
యించు భక్తిని సాష్టాంగ మెఱగువాడ॥

చిల్లుల వుండలోఁ దిల్లిక యన్నట్లు
వెలుఁగైన యయ్యాత్మ వెలుఁగులవియె
కనుముక్కు చెవియాదిగాగల జ్ఞానేంద్రి
యద్వారములనుండి యవలికేగి
యవ్వాని పరిమితి హద్దున శబ్దాది
పంచకం బెలుఁగ నీ వంచితుండు
నేను ప్రపంచ విజ్ఞానంబు నందితి
ననుటెల్ల యజ్ఞాన మాత్మ వెలుఁగె
యింద్రి యమ్ముల చేత నట్లెలుఁగఁబడును
నీవె నిను భ్రాంతి వశమునన్ వెలుఁగాగ
చూచు చుంటి వటంచు విశుద్ధుడైన
దక్షిణామూర్తి తెలుపునుతత్త్వ మతఁడె॥

దేహమ్ము ప్రాణమింద్రియమనోబుద్ధ్యాదు
లివి యాత్మ కానేర వింకనెదియు
ననుభవంబున కట్టు లందుట లేదని
శూన్యమే యాత్మగాఁ జూచువారు
బాలాంధ జడులని భావింపవచ్చును
మాయా విమోహితుల్ మర్మ మెట్లు
తెలియనేర్తురు? శ్రుతి తెల్పుమాగ్ధానదై
వమును నమ్మికోలుచు భక్తజనులు
దేవమహిమను చిత్తకుద్ధిని భజించి
మాయాపారవీడఁ దత్త్వమర్మమ్ము తెలిసి
శూన్యమెఱిగెడువాఁడెతచ్చుద్ధుడనుచు
దక్షిణామూర్తి గొల్తురుతత్పరులయి॥

సుప్తిలోననుభూతి శూన్యంబుగానుంట
నాత్మశూన్యంబని యనఁగరాదు
ఆర్కేంగులనురాహువాక్రమించినయట్లే
మాయక్రముట నెయాత్మయుఁదెలియదు
ఉపకరణములన్ని యుపసంహృతమ్ములై
యునికిమాత్రముగాగ నుండునపుడు
సుప్తికిన్ ముందున్న చొప్పున మెలఁకువ
కన్నంతఁ దెలియగా గలుగుచుంట
నాత్మశూన్యముకాక యయ్యదియ నిత్య
మెదియుఁ దెలియకపోవుట నెఱిగి నిద్ర
సుఖమునందితి నేనను సుఖమయ్యందె
దక్షిణామూర్తిస్వామినిత్యముభజింతు॥

బాల్యకామార యౌవనవార్ధకమ్ముల
జాగ్రత్సుషుప్త్యాది సమయములను
తెగకయనున్యూతముగనుండి తెలియుచు
నహమంచుఁ బ్రకటితంబగుచునుండు
నాత్మయున్నదినిత్యమదియ వస్త్రములట్లు
జీర్ణదేహములూడ్చి చెందు నూత్న
ములను గావున భ్రాంతిమోహమ్మునందక
భజియించువారి కభయ మొసఁగుచు
దన్నదాఁదెల్పికోను పరాత్పరుఁ డతండు
ఏక మేవాద్యమం బ్రహ్మమెపుడునుండు
దక్షిణామూర్తియై తెల్పు తత్త్వమెల్ల!
బ్రహ్మమెలుఁగుట తద్దయాఫలితమగును॥

నిద్రలోఁబురుషుండు నిఖిలజగమును భి
న్నముగఁజూచెడి రీతిజ్ఞానికాక
ముందరీ విశ్వంబు మోహితుండై యుంట
భిన్నమైనట్లే కన్పించుచుండు
గురువును శిష్యుండు కొడుకునుతండ్రియు
యజమానుడున్ భటుడనెడిభ్రమలు
వెంటాడుచుండును విద్యచే తత్త్వంబు
తెలిసిన యంతటఁ దెలియునతఁడె

శ్వప్నజాగ్రదాగులఁ దానుబడయుచిన్న
భిన్నవిశ్వము మోహకల్పితమె యగును
ఆత్మయొక్కఁడె సత్యమయ్యదియె తాను
దక్షిణామూర్తి తానయా తత్త్వమరయ॥
(తరువాయి 13 వ పేజీలో)

శ్రీ విద్యానంద

వేణీ సంహారము

[అంధ్రకరణము - శ్రీ విద్యానంద దేవర కొండ చిన్నికృష్ణ శర్మగారు. శ్రీ లక్ష్మీ శ్యామి కల్పితము. ఏలూరు కోడు. విజయవాడ. వెల. 50 రూ.]

సంస్కృత రూపక కారులలో భట్ట నారాయణుడు ద్వితీయుడు. అవిసర్వరణి యుడు. వాని వేణీసంహారము స్వతంత్ర మనోహర మార్గమున నడచి వాఙ్మయమున ప్రత్యేక స్థానము నందినది. కాకుండాదుల కున్నంత యనువాద బాహుళ్యము దీనికి లేకపోవుట (వేణీసంహారమునకు) అపకర్ష కాదు. ఉత్కర్షయే. అనువాదా ద్యనుసరణ కఠింతమగు మనోహర మార్గము నరిచితిమగుటే దీని యనువాద వైరళ్యము నకు హేతువు. ఇట్టి యనువాదమునకు దిగి నెలిచినవారు కొందరు. నిలువజూచిన వారు మరికొందరు. ఇట్టి వారిలో శ్రీ విద్యానంద దేవరకొండ చిన్నికృష్ణశర్మ గారొకరు. వీరు 'విజ్ఞప్తి'లో ననేక విషయములను దడవి సాధ్యమైనంతవరకు నాయా విషయములను పరిష్కరించిరి. నాందీశ్లోకముల వలన భట్ట నారాయణుడు శివకేశవ భేదబుద్ధిలేని యద్వైతి యనిరి. కథలో మాత్రము కృష్ణపారమ్యము మిక్కిలిగా నగపడును కదా.

కొన్ని విరుద్ధ విషయాలు లనుచు నంగుణో ద్రౌపది భీమునకు తర్పణమిమ్మునుట యాచారవిరుద్ధ మనిరి. పంచభర్తృకియగు ద్రౌపది భీమభార్యగా తర్పణోదక మీయవచ్చునుకదా! వేణీసంహార నామా చిత్ర్య విచారణ మరింత విపులముగా నుండవలయును. నాయకత్వమున ధర్మజ భీములకు తుల్యప్రాధాన్యము. అవివాదమును కొంత వివరించిన బాగుండెడిది.

ద్రౌపదిభానుమతులలో భానుమతి కగ్ర స్థాన మిచ్చుట విచారణీయము. అంకితములోని మొదటి శ్లోకము 1,8 పాదము లలో .యతిభంగము కలిగినది. ముందా క్రాంతలో నాల్గవ యక్షరము యతిస్థానము కదా! (1 శీవతూకుంకును 2) ఛాయాశ్రీ మంగళగిరి) అట్లే మూడవపద్యములో నన్వయము మరూహము. నాల్గవ పద్యము మూడవ పాదముచివర 'వేణీ సంహారము' అనుచోట 'ణీ' అని గురువుండరాదు. ప్రస్తావన యనువాద మూలము నకు భిన్నముగా నున్నది. అట్లే 21వ పేజీలోని క్రుద్ధుడగు భీమునిమాటలలో 'గురుః ఖేదం భిన్నే మయి భజతి నాద్యాపి కురుషు' అన్నదానికి నాగుచేతలకే భూపతికుండు గౌరవులచేతం గాదుపో నేటికిన్' అనునది సరిపోవునా? 26వ పేజీలోని భీముని పద్యముకూడ మూలానురోధ స్ఫూర్తిని వీడినది. 29వ పేజీలో ఉత్తం సయిష్యతి కచాం స్రవ దేవిభీనుః' అనుదానికి 'చిక్కులన్ దీటిచి నీకుగుల్' ముడుచునే డిదెభీముడు పొండవప్రిమా! అన్న యనువాదము, ద్రౌపదిని పొండవప్రిమా యనుటయు విచారణీయములు.

31వ పేజీలోని పద్యమును మూలభిన్నముగానున్నది. 36వ పేజీలోని సఖి వాక్యము స్ఫూర్తిమంతముగా లేను. 39వ పేజీలో దుర్యోధన, కంచుకులు కొద్ది భేదముతో నొకేశ్లోకమును చెప్పుదురు. దుర్యోధనుడు 'స్వబలేన నిహన్తిసంయుగే న చిరాత్పాండుసుతః సుయోధనం' అని యాదృచ్ఛికముగా ననగా కంచుకి అయమంగళమును 'పాండుసుతింసుయోధన' అని సరిదిద్దును. ఆరెండు శ్లోకములును భేదరహితముగ నొకేవిధముగ దుర్యోధన

కంచుకులచే జెప్పించిన యనువాదకుని సావధానత నేమనవలెనో విజ్ఞులూహింప గలరు. 50వ పేజీలోని పద్యము మూల విరుద్ధము, సుర్వభంజకమునై యున్నది.

అప్పుడే ప్రవేశించిన కంచుకి దుర్యోధనుని నాయూరు యుగమను మాట వెంబడిగా భగ్నము భగ్నమనును. దుర్యోధనుడు 'కింనామ' యని ప్రశ్నించును. (అనువాదములో నెవనిచేత యని యున్నది) కంచుకి 'భీమేన' యని చెప్పును. భీమునిచేతనియు వాయువునకు విశేషణముగాను అన్వయించును. ఈ ఘట్టములో ననువాదకుని లోపము సుస్పష్టమగును. అనువాదమును యథామూలముగ రసవత్తరముగ నిర్వహించుటకు వలసిన సామగ్రి లోపము స్పష్టముగా నగపడును. ఇట్టి వానిని పట్టిచూపుట యడుగడుగునను సు సాధము. మూలగ్రంథములోని యుత్కృష్టత తన్ను ప్రోత్సహించినట్లుగా జెప్పకొనిరి. కాకుండాదుల కనువాదములు బెక్కురు చేయలేదా యని సమాధానము చెప్పకొనిరి.

అనువాదముకాదు మరేదయినను చేయగల ప్రజాస్వామ్యము మనకు గలదు. వెనుకటి యనువాదకులపై సాధికృత్యముకొరకు గాదు యథాశక్తిగా ననువాదముచేయుట మూలాభిమానమున నే యని వివరించిరి. మిక్కిలి త్వరగా చేయుటవలన కొన్ని పొరపాట్లుండవచ్చును. వానిని విద్వాంసులెరిగించినపునద్మద్రణలో సవరించుకొందు మనుట వీరి వినయశీలత్వమును వెల్లడించును. త్వరగ ననువాదమును జేయుట యెందులకో? అనూహ్యము. మూలము నందలి గౌరవాభిమానములు గణాగమ నము పాఠకుల నాకర్షించును. మూలానువాదముల బరిశీలించినచో నిరాశయే మిగులును. అనువాదమున కవసరమైనంత చాతుర్యము, భాషాసంపత్తి మున్నగునవి లోపించినవి. అనువాదకులు జాగ్రూఢత వహించిన బాగుండెడిది. మూలములోని

ప్రత్యక్షరగతమైన మూర్తి క్యాచిక్కు
ముగ్ధులైన కనరాదు. మూర్ఖులకములప
తగిన వృత్తములెన్నుకొనబడలే దనిపిం
చును. ఏమైన శ్రీ శర్మగారినుండి మన
మింకను రసవత్తరరచన నెదురుచూడ
వచ్చును. *

(11 వ పేజీ తరువాయి)

ఈ విశ్వమందున్న వెనిమిదే యెనిమిది
యనియే భూజలములు నగ్నివాయు
వులు నాకసమును వెలుగునూర్మ్యుడుకళ
యాపైని యజమాను డనెడువాడు
నీ యెన్నిదా యీశు నెనిమిదౌ తనువులు
కాన నీశుడు కాని కణములేదు
క్రుతులన్ని యిట్లెన్నిశుద్ధుడౌయీశుండె
పురుషుడనబడు నీ పురమునందు
నిచ్చమెయి జీవుడనగ వసించుననును
మోహమును వీడిచూచిన దేహమాది
విశ్వమంతయు శివుడె తద్భిన్నమేది ?
దక్షిణామూర్తి కిదియే మద్వందనంబు॥
ప్రత్యగాత్మయే సర్వ పరమాత్మయగు నని
స్పష్టమృత్యు చేయు దశకము నెవడు
కంతమ్మనన్ దాల్చి కరుణ సద్గురుడన్న
యర్థమృతమరువక యనవరతము
మననమ్మ ధ్యానమ్మ స్మరణమ్మభక్తితో
చేయునో వాడు వశిష్ఠుడె యగు
సార్వాత్మ్య సంసిద్ధి సర్వేశ్వరుండౌచు
నయ్యెప్ప మూర్తి విభావతి నందు
నాతడవ్యాహు తైశ్వర్య మంది దేహ
పతన మందినంత నె ముక్తిబడయు నిట్టి
పరమ సౌభాగ్య మిచ్చు సద్గురువరులకు
శతశతాధిక నతులు సన్నతులు నగుత॥
దక్షిణామూర్తి యెగుట త్రేత్రపతినిలుచు
సన్నివేశంబు లభియించు టన్నఁ జాల
కష్ట మది లభించి యిటు శ్లోకముల యర్థ
మనన మొనరింపఁ గలుగుటే మనఁగవచ్చు॥
కొండ చుట్టిన ఫలితంబు కొంతయయ్యు
దీనిచే నది కొండంత యాను నిజము
స్వామి నిత్యమ్మ చేసెడి స్వప్రదక్షి
ణమ్మ తత్త్వమ్మ తెల్పు నద్ద మ్మిదయ్య॥

తిలక్ కవితా తత్వం

— శ్రీ ఎం. కృష్ణప్రసాద్.

నలభై ఆరు సంవత్సరాల పిన్నవయసు
వనే చనిపోయిన దేవరకొంఠ బాల
గంగాధర తిలక్ ప్రాచీన, ఆధునిక,
కవితాసవ్యసాచి. ఆనుభూతి ప్రధాన
మైన ఆధునిక వచన కవిత్వాన్ని సుప్ర
తిష్ఠితం చేయడానికి, సుసంపన్నంచేయ
డానికి ఆయన భావ సంపన్నమైన కలం
నుండి వెలువడిన 'అమృతం కురిసిన రాత్రి'
బాగా సహకరించింది.

తిలక్ నిజాన్ని గుర్తిస్తాడు. దానినే
వచిస్తాడు. కానీ కమ్యూనిస్టు కాదు.
తిలక్ అభ్యుదయవాది, కాని ప్రాచీన
మైన ప్రతిసంప్రదాయాన్ని ఖండించడు.
సత్సంప్రదాయాన్ని సమర్థింపడంలోవెను
కాడడు. దేవుణ్ణి నమ్ముతాడు. కర్మవాది
మాత్రం కాదు. మోసవయత్నానికి గల
విలువను గుర్తిస్తాడు. సుందర దృశ్యాన్ని
చూసి తన్మయు డవుతాడు. దీనులను,
దరిద్రులను, చూసి ఆర్ద్రచిత్తుడౌతాడు.
కవికూడా.

ఆధునిక కవితా సతికి వివిధ-అలంకా
రాలు సమర్పించిన వాళ్ళు చాల మంది
ఉన్నారుకానీ, ఆమెనొసట రమ్యతిలక
మలది, సుందరహర్యాన్ని నిర్మించిన కీర్తి
దేవరకొంఠ బాలగంగాధర తిలక్ది.
భావాన్ని సుందరంగా, సుమధురంగా
వెలిబుచ్చడం కవిత్వం. అర్థంమాత్రం
పరారీకాకూడదు. 'నాకవిత్వం' అన్న
ఖండికలో

'గాజాకరటాల వెన్నెల సముద్రాలూ
జాజిపువ్వుల ఆత్మరు దీపాలూ
మంత్ర లోకపు మణిస్తంభాలూ
నాకవితా చందనకాల సుందరచిత్ర
విచిత్రాలు.'

అని తన కవితా లోకపు రమణీయ
సుందర దృశ్యాలను మనోలోకంలో ప్ర
త్యక్షం చేయిస్తాడు.

కరుణ గుండెలనుకరించి కనులవెంట
కన్నీరు రాలేటట్టు చేస్తుంది. మనసుని
క్షౌణ్ణ చేస్తుంది. అంతేకాదు. ఉన్నత
పథగామిని చేస్తుంది. తన కవితలో కరు
ణకు గలస్థానాన్ని గురించి చెబుతూ
'అగాధ బాధాపాథః పఠంగాలూ
ధర్మవీరుల కృత రక్తనాళాలూ
త్యాగశక్తి, ప్రేమరక్తి, కాంతినూక్తి
నాకళాకరవాల ధగద్ధగరవాల'

కవితలోనే కాక వ్యక్తి గతంగా
కూడా తిలక్ మెత్తని మనసువాడు. తన
లేఖల్లో ఒకచోట 'బాధకూ దుఃఖానికీ
కరుగలేక పోతే ఈబాలాగంగాధరుడు
తన కవిత్వాన్ని, తనప్రాణాన్నీబంగళా
ఖాతంలో విసిరిపోతాడు.'

తన్ను అందమైన వానినిగా, ఆనంద
మయునిగా చిత్రించుకుంటూ ఎంత
అందంగా 'చెప్పాడో చూడండి' అమృ
తం కురిసిన రాత్రిలో

'నన్ను చూసికిలకిల నవ్వి ఇలా అన్నారు.
చూడు వీడూ

అందమైన వాడూ

ఆనందం మనిషైనవాడూ

కలలపట్టు కుచ్చు లూగుతున్న కిరీటం
ధరించాడు.

కళ్ళచివర కాంతిసంగీత గీతాన్ని
రచిస్తున్నాడు.

ఎర్రనిపెదవులమీద తెల్లని నవ్వులవీణల్ని
మీటుతున్నాడు

ఎవరికీ దొరకని రహస్యాల్ని వశపరచు
కున్నాడు

నవనవాలైన ఊహార్ణవాలమీద

ఉదయించిన నూర్మడు

ఇతడేసుమీ మనప్రియుడు నరుడు మనకి
వరుడు'

అనిఅక్షరాలతో అక్షరమైన, అందమైన, తియ్యని గీతంకట్టాడు.

‘అర్తిగీతం’ అన్న కవిత ఆర్తులను గురించి అర్తివ్రాసిన కవిత సింగారాన్ని, కవితనూ, తత్వాన్నీ, అన్నిటినీ వద్దని, కాలదన్నీ, అసలైన కళ్ళను తెరిపించే దీని దృశ్యాలను చూశానని చెబుతాడు. ‘ఆకలితో అల్లాడి మర్రెచ్చెట్టుక్రింద మరణించిన ముసలివాణ్ణి, నిండుచూలాలు ప్రసవించి మూర్ఛిల్లిన దృశ్యాన్నీ, తల్లి లేక, తండ్రి లేక ఏడుస్తూ ముంజేతుల కన్నులు తుడుచుకుంటూ మురికికాల్వ ప్రక్కనే నిద్రించిన మూడేళ్ళ పసిబాలెడ్డి, పిల్లలకు గంజికాచిపోసి తాను నిరాహార్యై రుద్ధబాష్పావలితనయన్నుడై ఆఫీసుకువచ్చిన వృద్ధుని పూన్ పీరన్నను, త్షయగ్రస్తభార్య యొక బ్రదుక దని డాక్టరు చెప్పినపుడు వణికిపోయిన అరక్త అశక్త గుమాస్తాను’ చూశానని కరుణలో మానవ జీవన దైన్యాన్ని ఇలా వర్ణిస్తాడు.

‘నేను చూశాను నిజంగామూర్తిభవత్ దైన్యాన్ని హైన్యాన్ని ఘృభితాశ్రుకల్లోలనీరధుల్ని గచ్ఛత్ శవాకార, వికారుల్ని.’

కవిగా కష్టాలపై కన్నీళ్ళను ఒలికించి తన పని అయిపోయిందను కొని ఊరకొలేదు తిలక్. కర్మవాదాన్ని వర్ణించనూ లేదు. దీనుల్ని దరిద్రులనీ వదలివేసిన నాగరికతనూ విజ్ఞానాన్నీ ప్రశ్నిస్తాడు. మానవత్వం వదలిన మనుష్యుల్ని ఒత్తి చూపుతాడు.

‘ఇది ఏనాగరికతకు ఫలశ్రుతి?

ఏవిజ్ఞానప్రకర్షకు ప్రకృతి?

ఏబుద్ధదేవుడిజన్మభూమికి గర్వస్మృతి?

ఇంక నన్ను నిర్బంధించకు నేస్తం ఈ రాత్రి నేను పాడలేను; ఈ

కృత్రిమవేషాన్ని అభినయించ లేను మానవతలేని లోకాన్ని స్తుతింపలేను మానవుడుగా శిరసెత్తుకు తిరగలేను.

ఈనాగరికతారణ్యవాసం ధరించలేను.’

అయినా వ్యక్తిగా తా నేం చేయలేడు; ఈ దురవస్థను తొలగించడానికి ఈ వ్యవస్థను తొలగించడానికి. ఈ వ్యవస్థ ఏం చేయకుండా మిన్నకున్నంత కాలం తన ఆవేదన నిష్ఫలం. ఆ విషయాన్ని ఆయన గుర్తించక పోలేడు. ఆయన ఆచరణ దూరమైన ఆదర్శాల గూఢ్య కట్టుకున్న స్వప్నలోకవాసి కాడు. అందుకే ‘అర్తిగీతం’ ముగిస్తూ

‘ఈ అర్తి ఏసాధాంతరాలకు పయనించ గలదు ?

ఏరాజకీయవేత్త గుండెలను

స్పృశించగలదు? ఏ భోగవంతుని

విచలింప చేయగలదు? ఏ భగవంతునికి

నివేదించు కొనగలను...? అంటాడు.

‘C.I.D. రిపోర్టు’ అన్న కవిత ఆడెన్ కవితకు అనుకరణ అయినా స్వీయకవితలా భాసింపజేస్తాడు. ఇదివ్యంగ్యంలో కూడు కున్నది. ?

‘లిప్తు అంటే అతనికిధయం. ఎప్పుడూ దాన్ని కోరలేదు ఉద్యోగంలో.’ అంటాడు. ఈ లిప్తు అందరికీ తెలిసిపట్లు గానే మేడల్లో ఉపయోగించే లిప్తు కాదు. ఉద్యోగాలలో లభించే ప్రమోషన్ కూడా లిప్ట్ అంటారు. ఎదగనివ్వని సమాజాన్ని పగోతుంగా యీసడిస్తూ యిలా అంటాడు.

‘ఇతని తండ్రి గుమాస్తా, తాత గుమాస్తా, ముత్తాత గుమాస్తా, సాంప్రదాయకమైన వినయవిధేయతలకీ, గౌరవమైన దరిద్రానికీ వీళ్ళవంశం ఒక రస్తా.

కాంతి గురించి ఎంగోమంది కలలు కంటున్నారు. కివులు కవితలు అల్లుతున్నారు. రాజకీయ వేత్తలు ఉపన్యాసాలు యిస్తున్నారు. కానీ తిలక్ కాంతిని వెతికే విధానంవేరు. ఆయన వ్యక్తికి, వ్యవస్థకూ, ప్రపంచానికీకూడా సుఖాన్ని యిచ్చే కాంతిని కాంక్షించాడు. అది విశ్వ కాంతి. ఆకాంతికి ఒక గుప్పెట్ట రూపాన్ని ఇచ్చి మన మనోనేత్రాలముందు నిలబెడ

తాడు. ఆమెకు స్త్రీ రూపాన్నే కాక స్త్రీ హృదయాన్ని యిచ్చి తెలుగుసాహిత్యంలో ఎనలేని స్థానాన్ని కల్పించాడు. నాకు తెలిసిఉన్నంత వరకూ మరి ఏ తెలుగు కవి అంతగా కాంతికి రూప కల్పన చేయలేదు.

‘అపార కృపా తరంగితాలైన నయ

నాంచలాలు

ఆనందం జాలువారే స్నిగ్ధ దరహాస

పరిమళాలు

సంస్కారపు కేశపాళంలో తురిమిన

అనురాగపు గులాబి

సదాప్రజాహితైషిణి ముభాషిణి గర్వం

లేని రాణి

కల్లనీ, క్రూర్యాన్నీ, కాలుష్యాన్నీ తిర

స్కరిస్తుంది.

తెల్లనిపావురాన్ని సరదాగాఎగర వేస్తుంది.

చల్లనితల్లి. చక్కనిచెల్లి. ఆమె పేరుకాంతి.

జడత్వాన్ని ఈసడిస్తూ, చైతన్యానికి

జేజీలు కొడుతూ.

నిత్య యావన చైతన్యోత్సాహం లేమిని

నిరసిస్తాను.

‘మురికికాల్వమీద ముసలితనం పొద

మృషాజగతి మీద

మహోదయం వికసించదు, వసంతం

హసించదు.

‘అభినవ ఋగ్వేదం’ అన్న చెణుకుల కవితలో స్త్రీ రచయితలకు రచయిత్రులకు ఒక చురక అంటించాడు.

‘నవలలు నవలలు రాసేస్తున్నారు

కవలల్ని క్రాడ్రుపైట్టుని సృష్టిస్తున్నారు’

కమ్మనికలలాంటి కవితను రచించిన

తిలక్ పైవ్రాయాలంటే మరెంతైనావుంది.

ఎంతవ్రాసినా మరెంతో మిగిలిఉంటుంది.

ఆయన కవిత ఒక సాంవర్యజలధి. చమ

త్కారాలరత్నాలకు అది నిధి. ఉప్పొంగే

భావాల అమృతపాది. దానిని నాళక్త్య

నుసారం మధించి యీచిన్ని వ్యాసాన్ని

వ్రాశాను.

‘వెలుగులోనికి వస్తూ చీకటికి బలై పోయిన యవకవి’

నూతలపాటి గంగాధరం

- శ్రీ కర్తా కార్తికేయశర్మ.

1975 జనవరిలో అనుకుంటాను నూతల పాటి గంగాధరం కవితాసంపుటి ‘వెలుగు లోనికి’ నేను చదవడం జరిగింది. పూర్తిగా చదివిన తరువాత నుంచి పుస్తకం చదివానన్న తృప్తికలిగింది. ప్రతి కవితలోను అతడు చూపించిన నేర్పుకు ఆనందం కలిగింది. అతడితో పరిచయం ఏర్పరచుకోవా లని ఆసక్తి ఉదయించింది. కష్టపడి అడ్రసు సంపాదించాను. ఆ అడ్రసుకు ఉత్తరం వ్రాయక ముందే అతడు అడ్రసుకు అతీతుడైపోయాడన్న వార్త పత్రికలో చదివి నమ్మలేక పోయాను. ఇదికలా? అనుకుని శరీరాన్ని గిల్లుకున్నాను. చురుమంది. నిజమే! నవ్యతకు నాంది పలికిన నాణ్యమైన నవకవి నూతలపాటి పాముకాటుకు బలైపోయాడని తెలిసింది. ఎంత నొందరపడ్డావయ్యా కవి! అని బాధపడ్డాను. అతిడి ఆత్మకాంతికి తడికళ్ళతో భగవంతుని ప్రార్థించాను.

ఇది జరిగి మూడేళ్ళయింది. కాలం ఎన్నో మార్పులను ప్రవేశ పెడుతూ పురోగమిస్తూనే ఉంది. కొత్త కవులు బయలుదేరు తున్నారు. కొత్త కవితావాదులు పుడు తూనే ఉన్నాయి. కాని నూతలపాటి మాత్రం నాజ్ఞాపకాల అంచున్నుంచి జారి పోలేదు. మనస్సు మూలలలోదాగుండి తన కవితావాదు వినిపిస్తూనే ఉన్నాడు.

ప్రాచ్యకళాకాలంలో సంప్రదాయ బద్ధంగా విద్యనభ్యసించినా కాలాన్ననుసరించి ‘నవత’ను ఆహ్వానించాడు నూతల పాటి. అందుకు ‘చీకటిలోనికి’, ‘వెలుగు లోనికి’ అను కవితాసంపుటలు సాక్ష్యం. చీకటిలోనికి కవితాసంపుటితో చిత్తూరు జిల్లాలో ప్రతిభ ఉన్న యువకవిగా పేరు తెచ్చుకున్న ఈతడు, ‘వెలుగులోనికి’

ప్రచురించి ఆంధ్రదేశమంతా విస్తరించాడు.

ముద్రణయంత్రాల ఆకలి తీరునంతగా ప్రతి సంవత్సరం వెలుగులో ఎంతో సాహిత్యం దిగుమతి ఔతోంది. నవల మొదలుకొని నాటకంవరకు అన్నిప్రక్రియలలోను విరివిగా పుస్తకాలు అందంగా సాక్షాత్కరిస్తున్నాయి. కొన్ని పుస్తకాల అందం ‘బాపు’ ముఖచిత్రం వరకే పరిమితంగా, మరికొన్ని పుస్తకాలకు కాలక్షేపం మాత్రమే వరంగా దక్కుతోంది. కవితవృత్తి కాలలోకూడా గత పాతికేళ్ళుగా ఎంతో అభివృద్ధి కనబడుతోంది. నవకవి మొదలు వృద్ధకవి వరకు ప్రతి ఏటా యథోచితంగా కావ్యప్రచురణ చేస్తున్నారు. ఎన్ని కావ్యాలు ‘గీటు’కు వస్తున్నాయని ప్రశ్నించకుండా ‘రాశి’ని చూసి తృప్తి చెందితే ఇదినిజంగా ‘స్వర్ణయుగమే!’ ప్రమాఖుల పీఠికల్ని అడ్డుపెట్టుకొని కవితా సంపుటలు రంగంమీదకు వస్తున్నాయి. ఏమాపంలో వచ్చినా ‘మంచికవిత’ మాత్రం పాఠకుల ఆదరణకు పాత్రమాతూ నేడంది అలా 1974వ సంవత్సరంలో పాఠకులచే ఉపద లందుకొన్న సంపుటి ‘వెలుగులోనికి’. గుర్తింపబడ్డకవి నూతలపాటి గంగాధరం.

‘వెలుగులోనికి’ కవితాసంపుటిలో ‘అగ్ని’ ‘మొదలుకొని ‘ఆవతలిగట్టు’ వరకు ముప్పది నాలుగు కవిత లున్నాయి. ఇందు ‘ఆశాసుందరి’ కవిత మాత్రం పద్యకవిత. మిగిలినవన్నీ నవతను ఆవిష్కరించిన వచన కవితలే!

అందరు అభ్యుదయ కవుల్లా ఈకవి కూడా వెలుగును ప్రేమిస్తాడు. వెలుగు కోసం ఆరాటపడతాడు.

‘నాకు వెలుగుకావాలి

నన్నూ, నాజాతిని

చీకటినుంచి బయటికి లాగి

చిరునవ్వును తెలిగించి

చెలిమిని చెరనుంచి విడివించి

ఎదనూ ఎదనూ

ఎప్పుడూ కాగిలి గదిలో బంధించే

అచ్చమైన చిరువెచ్చని వెలుగుకావాలి’

ఆవెలుగు ఎలాఉండాలి?

‘పీడితులను కరుణించే వెలుగు

ప్రేమను గుండెలనిండుగా నింపే వెలుగు

నిమోన్నతాలను సమతలం చేసే వెలుగు

ఆరణ్యాలలోనూ మానవత్వాన్ని

సృష్టించే వెలుగు

అందఱిలోనూ సమంగా ప్రవహించే వెలుగు

వెలుగుకావాలి నాకు

నాకూ నాదేశానికి వెలుగుకావాలి!

ఆధునిక కవితత్వం ఇదే! ఋక్కుల నుండి స్ఫుర్తిక్కులవరకూ ఆనంతమైన కాలంలో వెలుగుచీకట్లు రెండూ సమంగా లోకాన్ని పాలించినా తరతరాల మానవ జాతి ‘తమసో మా జ్యోతిర్గమయ’ అని మాత్రమే అంది; అంటోంది. అందుకే మానవుడు చీకటిని చూడలేక రాత్రి నిద్రను ఏర్పాటుచేసుకున్నాడు. సూర్యునితో నిద్రలేచి, సూర్యునితో పయనించి, పశ్చిమాన క్రుంగిపోయే ఎర్రటి సూర్యుణ్ణి వెర్రిగా చూస్తూ నిట్టూరుస్తున్నాడు. నిద్రలేస్తూ అమితానందం, గూటికి చేరుకుంటూ విషాదం ఈ రెండిటిని పరిశీలిస్తే వెలుగుపట్ల మానవుడున్న గాఢాభిమానం స్పష్టమౌతుంది.

పుట్టిన ప్రతి మానవునకూ భవిష్యత్తు పట్ల ఆరాటం, ఆశ ఉంటాయి. ‘బాగా బ్రతకాలి’ అని అందరూ వాంఛిస్తారు. కేవలం కోరిక ఉంటే చాలమ కృషి కూడా కావాలని అంటాడు గంగాధరం.

‘బ్రతుకంటే వరంకాదు సమరం!

సమరం చావు కోసంకాదు

చావుకు సిద్ధ పడ్డవాడే

సమరాని కాయత మవుతాడు

సమరంలో దిగిన వాడికి
చావైనా బ్రతుకైనా ఒకటే
సమరానికి భయపడని వాడే
స్వర్గభవిష్యత్తును సృష్టించుకుంటాడు'

అధునిక మానవుని జీవితం సమస్యల
వలయం. ఆవలయాల భేదనకు అతడు
ఉద్యమించి నప్పుడే తళతళలాడే స్వర్గ
భవిష్యత్తు అతనికి సంప్రాప్త మాతుంది.
ఇదే కవితలో చివరగా కవి అనే మాటలు

'బ్రతుకంటే నిరాశకాదు, ఆశ!
అపజయాల పోరాటంలో

అభివృద్ధి ఉందని చెప్పేది ఆశ
నిజంకోసం నీవు ఎదురు తిరిగినపుడు
నిండుభవిష్యత్తు నీదని చెప్పేది ఆశ!'

ఆ ఆశను ఆలంబనగా చేసుకొని పురో
గమిస్తే భవిష్యత్తు బాగుండకేం చేస్తుం
దని మనందరకూ 'హితవు' బోధిస్తున్నాడు
కవి.

కవి మనస్సు అతివిచిత్రమైనది. మనం
కోజూ చూసేవస్తువులుకూడా కవికి
క్రొత్తగా కనిపిస్తాయి. జీవితంలో వాటి
స్థానం ప్రముఖమైనదని అతడు భావి
స్తాడు. ఉదాహరణకు 'ఒళ్ళు, కళ్ళు,
కన్నీళ్ళు' అనే కవిత చూడండి. కళ్ళు,
కన్నీళ్ళు మనకు తెలిసినవే. ఒళ్ళు మనం
మోసేదే! వాటిస్థానాల్ని మాత్రం గంగా
ధరం రసవంతంగా చెప్పాడు.

'జీవన వ్యాపారంలో
జీవుడు క్రమంగా ఆర్జించి
ఖర్చుపెట్టుకునే ఆస్తి-ఈఒళ్ళు'

నిజమే! ఆయ వ్యయాల సమత్వం కలి
గిన ఏకైక ఆస్తి ఒళ్ళే!

'జీవునికి
పాపపుణ్య మార్గాలు చూపించి
ఆస్తిని ఖర్చు పెట్టించే ఏజంట్లు- కళ్ళు!'

పాప పుణ్యాలకు మార్గాలు చూపించి
ఆస్తి ఖర్చుకు ఏజంట్లలా పనిచేసే కళ్ళు,
రారమ్మని ఆహ్వానించే వాకిళ్ళు.

'గుండెబరువును దించటానికి
కార్యం నిర్విఘ్నంగా
నెరవేర్చుకోడానికి ఉపయోగించే
ఏజంట్ల చేతిలోని ఆయుధాలు- కన్నీళ్ళు!'

బాధల బరువు దిగుమతికీ, కార్యక్రమ
ఫలితాల ఎగుమతికీ మహా తర్రమైన ఆయు
ధాలు కన్నీళ్ళు. అరిచి సాధించలేని మనం
ఏడ్చిసాధించవచ్చు.

ఇక కాలయొక్క మార్పును 'ప్రవా
హం'తో పోల్చుతూ
'పాతకుళ్ళునూ, స్రవంతిధకం ముగ్గునూ
పనికిరాని చెత్తనూ, బరువెక్కిన కుప్పనూ
జాగు లేక, జాలిలేక
ఆవలీలగా ఈడ్చుకు పోతున్న
ప్రవాహాన్ని ఎవ డాపగలడు?
తనపని పూర్తిఅయ్యేవరకదిఆగదు'అంటూ
ఆప్రవాహం తీసుకువచ్చే మార్పును
గూర్చి ముచ్చటిస్తున్నాడీ కవి.

'పనికిరాని పాతమీదవిసుగుపుట్టినవాళ్ళూ
విలువైన క్రొత్తంటేమనసుపెట్టే వాళ్ళూ
పిరికి బరువులు మోసులేని వాళ్ళూ
వెలుగు లోకంకోసం ఎదురు చూసేవాళ్ళూ
ఆప్రవాహానికి స్వాగతం పలుకుతారు
ప్రవాహం వస్తే ఆనంద వృత్త్యం చేస్తారు
ప్రాణాలైన పగంగా అర్పిస్తారు
వాళ్ళ కౌరవాలందుకుంటూ
వాళ్ళకోరికల్ని మన్నించుతూ
మార్గంపవిత్రంచేసి వెళ్ళుతుందిప్రవాహం!'

సమాజంలోనైనా, సమాజానికి దర్ప
ణంపట్టే సాహిత్యంలోనైనా కాలంగడిచే
కొద్దీ మార్పులురావడం సహజం. కాని
ఆమార్పు నిజాన్ని చూడనితీర్పు కాకు
డదు. బహుజనామోదంకావాలి. అప్పుడే
మార్పుకు విలువ. నేటి మానవుడు పాత

విలువల్ని ప్రశ్నించే ఎత్తుకు ఎదిగాడు. తన
ప్రశ్నలకు మంచి సమాధానము లిచ్చిన
విలువల్ని మాత్రమే ఆమోదిస్తున్నాడు.
మిగిలిన వాటిని విడిచిపెట్టి క్రొత్తవిలువల
సృష్టికి ప్రస్థానం సాగిస్తున్నాడు. అందుకే
'ఇది మంచివిలువ' అని నిర్ణయించడం
కష్టమైపోతోంది.

'నడుస్తున్నచరిత్ర'ను సమీక్షిస్తూ
గంగాధరం అంటున్న మాటల్ని పరిశీలిం
చండి.

'నిదురించే దేవుణ్ని లేపకు
నిప్పులు చిమ్మే నరుణ్ని ఆపకు
కలాన్ని మత్తులో ముంచకు
కవితను కాంతతో పోల్చకు'

వైపాదాలలో 'నిదురించే దేవుడు
స్థబ్ధులకు ప్రతీక. 'నిప్పులు చిమ్మేనరుడు'
చైతన్యానికి పతాక. కలాన్ని మత్తులో
ముంచకనటం, కవితను కాంతతో పోల్చ
వద్దనడం అధునిక వృద్ధయం ఇచ్చిన
రంగైన తీర్పు.

'గతాన్ని మార్ఫంగా కొలువకు
గతాన్ని మళ్ళీ మళ్ళీ పిలువకు
నిన్నటి నిజం నేటి విషం
నేటివిషం రేపటినిజం

మతంపట్ల మార్ఫపు అవగాహన సమై
కృతకు గొడ్డలిపెట్టు వంటిది. గతాన్ని
పదేపదే పిలవడం తిరోగమనానికపునాది.
నిన్నటి నిజానికి నేడు విలువలేదు. నేడు
విషం అనుకున్నది రేపు నిజమై కూర్చుం
టోంది. చివరి రెండుపాదాలు తుగతుగం
మాశే విలువల 'గతి'కి దర్పణం వంటిది.

(స శేషం)

అపాదమస్తకవర్ణనము

— భారతీప్రియ.

ఎవరయినా మనల్ని కొల్ల మనిషిని చూసినట్లు చూస్తూ ఉంటే ఏమిటలా ఎగాదిగా చూస్తున్నావ్? అని వెంటనే అడుగుతాం. అంటే కింద నుండి మీదికి చూస్తున్నాడన్నమాట. ఇలా సామాన్యంగా వ్యక్తుల్ని పరిశీలించేటప్పుడే అపాదమస్తకము (పాదాలనుండి తలవరకు) అనే పద్ధతిని అనుసరించేటప్పుడు ఒక నిష్ఠలో ప్రత్యేక ప్రయోజనం కోసం దేవుడినో, దేవతనో ఆరాధించేటప్పుడు ఒక క్రమం ఉండవచ్చు? తప్పకుండా ఉండాలి. లేకపోతే ప్రమాదం! అని జడిపిస్తారు కూడా మన పెద్దవాళ్ళు. వాళ్ళు జడిపించడమే కాదు నిజంగా కూడా ప్రమాదమే. మనం కొన్ని సామాన్య ఉదాహరణలే చూద్దాం. ఒకడు వేగంగా పరుగెత్తుకుని వెంటవస్తుంటే వాడి కాళ్ళను చూచే మనం తప్పుకోవాలిగాని వాని ముఖం పరీక్షించి చూడడం కోసం నిరీక్షిస్తూ నిలబడకూడదు. అదే ఒక కారు అయితే దాని చక్రాల స్పీడు చూచే మనం తప్పుకోవలసి ఉంటుంది. స్థిరంగా ఉన్నా కూడా మనం ఒక్క చెట్టు ఎక్కాలంటే దాని మొదలు (వేళ్ళు) భూమిలో గట్టిగా నాటుకున్నాయా లేదా చూసుకోవాలిగా! లేకపోతే పండ్లు దొరికేదానికి బదులు మనం పండ్లు ఉండేట్లు క్రిందపడతాం. ఇలాగా చెట్టు, జంతువు మనిషి మొదలైన వాటన్నిటిలో వాటి జవజీవములు (వేగము-ఉనికి) చూసి మనం మెలగవలసి ఉంటుంది. లేకపోతే ప్రమాదమని మన అనుభవం హెచ్చరిస్తోంది.

అందుకనే దేవాలయంలో దేవుణ్ణి చూసేటప్పుడు ముందుగా పాదాలు దర్శించినమస్కరించి తరువాత తలెక్కి

రూపము చూడమన్నారు. లేకపోతే దేవుడి కిరీటం బాగుంది, దేవి ముక్కు పుడక బాగుంది అని చూస్తూ బుద్ధికి దొంగతనం నేర్పడం జరుగుతుంది. అక్కడితో ఆగినా పరవాలేదు. దేవుడిదగ్గరదొంగతనం ఏమిటి? ఆయనకు చాలుగా మనం ఏమన్నా చేయగలమా? చేయగలము అనుకుంటే అదే పతనానికి ప్రారంభం. ఇది దొంగతనం కంటే చాల ప్రమాదకరమైంది. దీన్ని దిద్దుకునే లోపల కొన్ని వేల జన్మలు దొర్లిపోతాయి. కింద గట్టిపట్టు చూసుకోకుండా పైకి ఎగబాకితే ఈ పతనం తప్పదు మరి. ఒక పతనమైతే మనకు సహజంగా ఉన్న శక్తి కూడా క్షీణిస్తుంది. కనుక మొదటిసారి తప్పి తరువాత చేసే ప్రయత్నాలన్నీ చాలవరకు వృథాయే అవుతాయి. అందువల్ల ఎన్నివేల జన్మలైనా వ్యర్థంగా గడిచిపోతాయి. ఈ అంశం దేవి ఉపాసనలో స్పష్టంగా ఋజు వస్తుంది. ఉపాసన అంటే (ఉప + ఆసన) సమీపముగా నుండుట. ఉండాలని దేవి విగ్రహానికి సమీపంగా ఉంటారు. విగ్రహం అంటే ఇక్కడ కొయ్య బొమ్మ అనే అర్థం. మరి దేవీ విగ్రహం అంటే ఏమిటి? మనందరికీ కాళ్ళు, చేతులు, వదనము, హృదయమూ ఉన్నట్లే దేవికి ఉంటాయి గదా! కాళ్ళు చేతులు అనేవి కదిలే అవయవాలు గదా! మరి స్థిరంగా చెక్కబడిన విగ్రహంలో భాగాలను చూసి అవే దేవి యొక్క కాళ్ళు, చేతులు అని ఎలా అనుకుంటున్నారు? అందువల్ల దేవి ఉపాసన చేసే సాధకుడు ప్రకృతి స్వరూపమై యున్న దేవియొక్క అవయవములు ఏవిధంగా ఉన్నాయో ప్రకృతిలో పరిశీలించాలి.

ప్రకృతి అంటే ఈ సృష్టి మొత్తం. ఈ మొత్తాన్ని పరిశీలించడానికి అంతా మనకు కనబడదు గనుక మనం ఉన్న చోటనే ఉండి ఆమె అనుగ్రహం వల్ల విశ్వరూప సందర్శనము కలిగే టంత వరకూ ఉత్తమ జీవితం గడుపుతూ ఉండాలి. ఇది ఎంతో కష్టమైన పనికాదు. మన తల్లులదగ్గర మనం చిన్నప్పుడు ఎలా కాళ్ళదగ్గర ఉన్నామో మన తమ్ముళ్ళు తల్లి కాళ్ళదగ్గరకు పాకుకుంటూ వచ్చి ఎలాగ కూర్చుంటున్నారో చూస్తే మనకే తెలుస్తుంది. ఆ పనివయస్సులో ఆ తల్లిని మనం పలుకరించగలిగే శక్తి గలిగి ఉండడం. ఇంక పాలు అడిగే ప్రశ్నలేదు. కాని అతల్లి తన కుమారుల్ని తన హృదయానికి హత్తుకొని కడు పారా పాలిస్తుంది. తరువాత తానే ఎత్తుకొని ముద్దాడిస్తూ అన్ని చూపిస్తుంది. మధ్యలో భయంకర వస్తువులు తానే చూపిస్తుంది. కాని అప్పుడు మనకు భయం ఉండదు. తల్లి హృదయంలో తలదాచుకొని ఉండవచ్చును; అని మనకు విశ్వాసం ఏర్పడుతుంది. దేవి ఉపాసనలో గూడ సాధనలో ఆక్షరాలా ఇలాగే జరుగుతుంది. మనం తల్లిపాదాలవద్దకు వచ్చి కూర్చుని ఉంటే ఆమెయే మనల్ని హృదయ స్థానానికి చేర్చుకుంటుంది. ఈ చెప్పిన విషయాల్లో పాలు అంటే 'స్వచ్ఛమైన స్వభావం' అని తల్లిపాదాలు అంటే దేహము దేహభావము అని హృదయము అంటే ప్రాణము హృదయ భావమైన ప్రేమ అని మనం గుర్తిస్తే యోగ సాధనలో మూలాధారమండి అనాహతం వరకు అనాయాసంగా వచ్చే నట్లు. ఇక్కడితో మన కష్టాలు గట్టెక్కుతాయి. లేకపోతే గట్టుమించి కింద పడతాయి.

ఇక్కడ గట్టు అంటే పర్యతం అని అర్థం. అందుకే అనాహతచక్రం పర్యతం వంటిది. అని సాధకులు చెప్పుతారు. దీనికి సంకేతంగానే అగస్త్యుడు వింధ్యపర్వతాన్ని అణచడం. వసురాజు కోలాహల

విశేషణము చేయడం, ఇంద్రుడు పర్వతాల రెక్కలు విరగ్గొట్టడం, మొదలగు కథలుగా పురాణాబులు పేర్కొన్నారు. వీటిని గురించి ముమ్మందు చెప్పుకుందాం. హృదయస్థానమైనటు వంటి అనావత చక్రం పర్వతం లాంటిది. కాబట్టి దేవీ వక్షోజాలను వర్ణించేటప్పుడు పర్వతాలతో పోల్చి వర్ణిస్తారు. ఆ సంప్రదాయాన్ని మన ప్రబంధ కవులు కావ్యాల్లో అనుసరించారు. ఈ సంప్రదాయాన్నే శివాచార్యులు తమ శిల్ప సంప్రదాయంలో గ్రహించి వక్షోజనిర్మాణంలో జాగ్రత్తవహించారు. ఈ అంశం తెలియకపోతే దేవీ విగ్రహాన్ని చూస్తున్న మనదృష్టిని వక్షోజాలే ఆకర్షింపవచ్చు. వెంటనే కామభావం కల్గవచ్చు. ఇలాగా పతనం ప్రారంభ మవుతుంది. అందువల్ల పసిపిల్లవాడి మాదిరి గానే తల్లి రొమ్మ వద్ద ఉన్న పాలుత్రాగి ఊరుకోవాలి తప్ప ఇతర ఆలోచనలు చేయకూడదు. ఇతర అవయవాల పరీక్ష చేయకూడదు. అంటే చేస్తే ప్రయోజనం ఉండకపోగా ప్రమాదం సంభవిస్తుంది. పిల్లలు పాలుత్రాగక తల్లిమెడలో హారాలు గుంజడమో, కురులలో ముడిచిన విరులు వెడజల్లడమో వంటి వెకిలి పనులకు పూనుకుంటారు. అటువంటప్పుడు ఆ తల్లి బిడ్డను కిందకు దించేసి తను దూరంగా వెళ్ళిపోతుంది. సాధకుల విషయంలో దేవి కూడ అలాగే చేస్తుంది. తన హృదయం చేర్చి పాల రూపంలో ప్రేమను అందిస్తున్నప్పుడు అది స్వీకరించి మనం వెకిలి పనులు చేయకూడదు. తల్లి మనం వెకిలి పనులు చేయకుండా ఉంటే ఎత్తుకొని ముద్దాడుతూ అన్న, అక్క, అత్త, మేక, కాకి, కుక్క మొదలైన వాటినిన్నింటినీ పరిచయం చేస్తూఉంటుంటుంది. ఆ తరువాతనుండి మనం ఆపరిచయం కొనసాగించాలి. అలాగే దేవి హృదయ భావమైన ప్రేమను నింపిమనకు తనవిశ్వరూపాన్ని

అదరిసి దేవీ అంశలుగా అందరిలోదేవిని చూడగలగాలి. మనలో ప్రేమ లేకపోతే సాటిజీవులనే దూరంగాఉంచి ఆరూపంలో ఉన్న దేవికి మనం దూరం అవుతాం. ఇదే జీవితంలో జరిగిన కొందరు వ్యక్తులు' దేవుని ఉపాసించువారు పెండ్లాడరాదు' అని భావించురు.

మరికొందరు దేవి అనుగ్రహించిన హృదయసంబంధమైన ప్రేమను దేహ సంబంధమైన కామముగా పారపడి పతన మవుతారు. అంటే సహజమైన దేహస్థితి కంటే అసహజమైన దేహబలహీన స్థితికి దిగజారుతారు. అంటే దేవి తల్లిలాగా పిల్లలవంటి సాధకుల్ని కిందకు దించేసిందన్నమాట. ఈ రకమైన పతనం మనం పొందకుండా సుస్థిరమైన జీవితం సరళ మందరంగా గడపాలంటే దేవిపాదాలనే మనం ఆశ్రయించాలి. అక్కడే మన ఆరాధన చేయాలి, దీన్నే శ్రీశంకరాచార్యుల వారు 'సౌందర్యలహరి' అనే దేవీస్తుతిలో త్రిమూర్తులైన స్రీహృ విష్ణు మహేశ్వరులు ముగ్గురూ దేవీపాదభూమిలో సృష్టి స్థితిలఱుాలు నిర్వహిస్తూ ఆమెను ఆరాధిస్తున్నారు అని వర్ణించారు. ఆ తరువాత అందరికీ ఆభయము, వరాలు యిచ్చేటందుకు దేవీపాదములే నిపుణములు అని దేవిపాదవర్ణనతో స్తుతి ప్రారంభించారు. ఈ సంప్రదాయాన్నే దేవీప్రత్యంగోపాసనకు ప్రత్యామ్నాయంగా నాయికావర్ణన చేసే పరిపాటిగల ప్రబంధకవులు వసుచరిత్రాది ప్రబంధాల్లో ఆపాదమస్తకమైన వర్ణనా సంప్రదాయాన్ని స్వీకరించారు. గిరికాదేవి అంటే దేవి' యని, ఆమె చెలికత్తె మంజునాటి అంటే మన నుండి వెలువడే వాక్కియని సహృదయులు గమనిస్తే ఆపాదమస్తకవర్ణన పద్ధతిలోని సంప్రదాయం బోధపడుతుంది.

తెలుగు రుబాయిలు

“కవిగణపతి”

ఆమెకడగూడి విహరించునతఁడు మరుడు
ఆమెయధరామృతముగ్రోలునతడమరుడు
ఆమెతోగూడి సయ్యాటలాడికూడ
సతము విరహసంతప్తుడౌనతడు నరుడు.

ఆమె యెదురైనచో శశినసరె తలఁప
ఆమెతాకుచో తనుగాలిసరె తలఁప
ఆమెతోనున్న సమయమ్మునందు నేను
పాసఁగు ప్రేమ కవిత్వము నసరె తలఁప.

ఎడఁదనుంకువ గా ఆమెకీయనుంటి
ఇల్లడమ్ముగ నాదుమే నీయనుంటి
చూచితాకి వానిని చాన నాఁచికొనియె
ఇప్పుడిక నేను ఆమెకే మీయనుంటి?

చానరంభయేని కనగశక్తితోలఁగు
చావుమీఁద నేని మిగులసక్తి కలుగు
మధువులేని దినము త్రాగుమానవునకు
ముం తెఱైన దొరక నేని ముక్తికలుగు.

* ఉద్దాలో రుబాయిల పేర కవిత్వమున్నది. ఆ ఛందమునకు మన తెలుగులోని లేటగీతులకు మాత్రలసామ్యమున్నది. రదీఫ్, భాఫియా నియమాలతో లేటగీతులలో ఆంధ్రసాహిత్యమున వ్రాయబడిన తెలుగు రుబాయిలు ఇవి.

ఈ పక్షంలా

వైరభక్తి ఆవిష్కరణ సభ

డిసెంబరు 18 లేదీ సోమవారం సాయంత్రం రాజమండ్రి మార్కండ్ యేశ్వరస్వామి ఆలయసమీపంలోని ఆగ్ర్య వైశ్యయువజన సంఘ కార్యాలయంలో సాహిత్య గౌరవి యాజమాన్యమున సభ జరిగినది. సభకి శ్రీ మదెక్కిరాల కృష్ణ మాచార్యులవారు అధ్యక్షత వహించిరి. సభకు పెక్కుమంది విద్వాంసులు మున్నగు వారు వచ్చి శోభకలిగించిరి.

ప్రకటించిన కాలమునకు రమారమి ఒక గంట ఆలస్యముగా వేదపఠనము కావింపబడి అనంతరము సభ ప్రారంభింప బడినది. మూర్తీభవించిన వేదస్వరూపులు, వక్తలు, ఆశీస్రదాతలు, సభావేదికపై ఆసీ నులయి యుండగా అధ్యక్షుల మంత్రపఠ నంతో సభ ఆరంభమైనది. పండితుల వేద పఠనంతో సభ మాత్రోగిన తర్వాత అధ్యక్షుల మంత్రపఠనంలోని ఆపస్వర న్నూర్తిలేశము తత్జ్ఞులకు కించిత్ శ్లేశకర మయిన దనవచ్చును.

విద్యత్కవులు శ్రీ మల్లంపల్లి శరణ్ శ్వరశర్మగారు, శ్రీ మధునాపంతుల సత్య నారాయణశాస్త్రిగారు, శ్రీ రామకృష్ణ చెట్టిగారు, శ్రీ తుమ్మలపల్లి రామలింగ శ్వరరావుగారు, శ్రీ యస్. రామాచారి గారు శ్రీ యస్. టి. వి. పి. శోనప్పా

చార్యులుగారు, శ్రీ చేబోలు చిన్మయ బ్రహ్మకవి, ఎం.వీ.గారు ప్రసంగించినారు.

అధ్యక్షులు రామకృష్ణచెట్టిగారి వైశి ష్ట్యాన్ని వివరించిరి. చమత్కారోక్తులతో అంశతీ ప్రసంగములపైని సంక్షేపవిమర్శ గావిస్తూవచ్చిరి. శ్రీ చెట్టిగారు శర్మగారు పారమార్థిక సింఘరచన గావించుటను మెచ్చుకొనిరి. పౌరాణికపాత్రల గుణశీల పరిశీలన గావించిరి. శ్రీ సత్యనారాయణ శాస్త్రిగారు సభా ప్రారంభంచేస్తూ వైర భక్తిలోని బీజాక్షరసంఖ్యానియమాది విశే షముల పరామర్శగావించి అభినందించిరి.

శంకరకృపాసంపాదకులు శ్రీ తుమ్మల పల్లి రామలింగేశ్వరరావుగారు స్వవిషయా లనుగూర్చి ముదీర్ఘ ప్రసంగం చేసిరి. సన్మాన సారథి శ్రీ గ్రంథి సుబ్రహ్మ ణ్యంగారి భక్తిప్రపత్తుల నతిమాత్ర ప్రే మతో ప్రస్తుతించిరి. శ్రీ జమదగ్నిశర్మ గారికి శ్రీ సు బ్ర హ్మ ణ్యం గారికి మహాకవుల యాశీస్సు లందించిరి. శ్రీ లోనప్పాచార్యులుగారు గ్రంథకర్తకు తమకు గల పరిచయమును విశదీకరించిరి. శ్రీ యస్. రామాచారి జమదగ్నిశర్మగారి కవితారీతిని చక్కగా ఉదాహరణపూర్వ కంగా ప్రశంసించి పద్యపఠనంతో సభని రంజింపజేసిరి. శ్రీ చిన్మయబ్రహ్మకవి గారును అదేవిధమున పద్యములు పఠిం చిరి. శ్రీ రేమెల్ల నూర్యప్రకాశశాస్త్రి గారు, శ్రీ విశ్వనాథ జగన్నాథ ఘనా పాతీగారు శ్రీ లంక నరసింహశాస్త్రి గారు వైరభక్తి గ్రంథగచయితను ఆశీర్వ దించిరి.

శ్రీ గ్రంథి సుబ్రహ్మణ్యంగారు రచ యితను, సభాధ్యక్షులను, వక్తలను, పండిత వరేణ్యులను నూతన వస్త్రములతో ఘన ముగా సన్మానించిరి. శ్రీ జమదగ్ని శర్మ గారు తమకు జరిగిన సన్మానమునకు ప్రశం సలకు సమాధానమొసగుచు 'గ్రంథమును బాగాచదివి గ్రంథస్థవిషయమును గూర్చి వక్త రెక్కువగా ప్రస్తావించి యుండవల సి'న' దని. రాత్రి 10 గంటలకు సభ జయ ప్రదముగా ముగిసినది.

రచయిత్రీ సమ్మేళనము

రాజమండ్రి ఇన్నర్ వీల్ క్లబ్బు దశాబ్ద ఉత్సవసందర్భమున 17-12-78 సాయం కాలం దుర్గాకల్యాణమండపంలో సర స్వతీ దర్బార్ (రచయిత్రీ సమ్మేళనము) భువనవిజయం వంటిది నిర్వహింపబడినది. శ్రీమతి వేలూరి కామేశ్వరి వాద్గేవిగా కారదాపీఠాన్ని అధిష్టించిరి. అష్టావధాని శ్రీ చిలుకూరి రామభద్రశాస్త్రిగారు బృహస్పతిగా వ్యవహరించి సభా కార్య క్రమమును నిర్వహించిరి.

శ్రీమతి డా॥ డోటుకూరి లక్ష్మీ కాంతమ్మ మధురవాణిగాను, శ్రీమతి సత్యవాడ ఇందిరాదేవి రంగాజమ్మగాను, కుమారి ఓగోటి ఉషముద్దుపళనిగాను, శ్రీమతి వేదుల మీనాక్షిగంగాదేవిగాను, శ్రీమతి శోడూరి లీలావతి వెంకమాంబ గాను, శ్రీ అద్దేపల్లి వివేకానందదేవి మొల్లిగాను, శ్రీమతి సుసర్ల గుశీలాదేవి

కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగాను, శ్రీమతి ముగా సకాలములో చక్కగా జరిగినది. లోకంలో ప్రసిద్ధిపొందినవారు. సభలో
ప్రేమబహుమితి మిరాగాను పాత్రపోషణ ఈ మధ్య జరిగిన సాహిత్యసభలలో శ్రీమతి ఊటుకూరి లక్ష్మీకాంతమ్మ గారికి
గావించి సభను మిక్కిలి రంజింపజేసి అత్యుత్తమముగా జరిగినసభ యిది యను ప్రత్యేకముగ గొప్ప సన్మానం జరిగినది.
నారు. పద్య (ప్లోక) పతనమూ, సమస్యా టలో ఆతిశయోక్తిలేదు. స్త్రీలనిర్వహణ దర్బారులో పాల్గొన్న రచయిత్రులంద
పూరణమూ అన్యూనాతిరిక్తముగా జరిగి, ణలో ఇంత జయప్రదముగా సభ జరగుట తీక్ష్ణ క్లబ్బువారు నూతనవస్త్రము లొసగి
సభాసదుల ప్రశంసల నందుకొన్నవి. మిక్కిలి క్రశంసార్వము. ఇంచుమించుగా సన్మానించిరి. శ్రీమతి గీతామహేశ్వరి
సభా కార్యక్రమము క్రమశిక్షణ యంత ఇందు పాల్గొన్నవారందరూ సాహిత్య వందన సమర్పణముతో సభ ముగిసినది.

వ్యాస భారతము - నన్నయ పరిష్కారము

ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయ స్వర్ణపదక బహుమతి నందిన పరిశోధన గ్రంథము

ర చ య త :

డాక్టర్ జొన్న లగడ్డ మృత్యుంజయ రావు, ఎం. ఏ., పి.హెచ్.డి.

ఆంధ్రభాషా కాళాధ్యక్షులు - ప్రభుత్వ కళాశాల - రానోలు.

వ్యాస భట్టారకుల సంస్కృత భారతముతోడి తులనాత్మక పరిశీలనమున నన్నయ భట్టారకుల
కవితాశిల్పమును సోపపత్తికముగా నిరూపించు విమర్శనాత్మక గ్రంథము.

రమారమి 800 పుటలు — వెల : ఏబది రూప్యములు.

అచ్చులో నున్నది.

అచిర కాలములో వెలువడనున్నది.

బి. వి. ఆండ్ కో., పుస్తకములు

బి. ఏ., బి. యస్ సి., బి. కాం. తరగతుల I, II సంవత్సరముల తెలుగునోట్సు (ఆంధ్రా యూనివర్సిటీ) అన్నియు ముద్రింపఁబడి ప్రతులు సిద్ధముగా నున్నవి. కొన్నిరకముల ప్రతులు చాల తక్కువగా నున్నవి. త్వరపడుట మంచిది.

ఇంటరు I, II సంవత్సరముల తెలుగు, ఇంగ్లీషునోట్సు; X తెలుగు, ఇంగ్లీషు, హిందీ నోట్సు అన్నియు సిద్ధముగా నున్నవి. ఇంటరు తెలుగు ప్రోజు నోట్సు ప్లాకుఅయిపోయినది. మరల సూతన ముద్రణము పూర్తిఅయి ప్రతులు 20 నోజులలో సిద్ధము కాగలవు.

బి. వి. ఆండ్ కో.,

6 - 8 - 7, ఇన్నీసుపేట

రాజముండి - 1.

—* రచయితలకు మనవి *

సంతకముగను, సామనస్యముతోఁ గూడినవిగాను, నుండు విమర్శనాత్మక రచనలకు స్వాగతము. గ్రంథవిమర్శకుఁ బ్రాముఖ్యము. బౌద్ధిత్వము మీఱని అభిప్రాయ భేదములకు సముచిత గౌరవము. వాఙ్మయమునఁ జేరఁదగు వివిధాంశములపైఁ దమ రచనలు పంపి మాకుఁ జేయుతనీయఁ బ్రార్థన. రచనలు సరళగ్రాంథికములలోఁ గాని, శిష్టవా్యవహారికములలోఁ గాని యుండవచ్చును. సలక్షణములు రసవంతములు నగు పద్యరచనలకు ప్రత్యేక స్వాగతము.

సమాలోచనముపట్ల ఆదరాభిమానములతో రచయితలు సంపూర్ణ సహకార మొసగుచున్నందుకు గుంతోషము. రచన లతి ధీర్ఘములై 'సశేషములు' కాకుండునట్లు వీలైనంతవఱకు ప్రయత్నింపఁ బ్రార్థన.

వివిధ ప్రక్రియలకు సంబంధించిన సంగ్రహ రచనల నాహ్వానించుచున్నాము. సమాలోచన గ్రంథవిమర్శకు (సమీక్షకు) ప్రత్యేక ప్రాముఖ్య మిచ్చును. సమీక్షకు పంపు గ్రంథములు రెండేసి ప్రతులు పంపవలయునని గమనింపఁ గోరిక.

— సంపాదకుడు.

అడసు :—

సంపాదకుడు, పి. డబ్ల్యు. బులుసు సీతారామశాస్త్రి,

Retired Telugu Lecturer, V. T. J. College,

6-8-7, ఇన్నీసుపేట (త్యాగరాజ నగర్), రాజముండి-1.

చందాదారులకు

సమాలోచన మొదటి సంపుటము 1 to 24 సంచికలు 2 వాఙ్మయములుగా బైండు చేయబడి యున్నవి. రెండువాఙ్మయము వెల పోస్టేజీతోసహా రు 18-00 లు ఎం. బి. ద్వారా పంపువారికి రిజిష్టరు పోస్టులో పంపబడును.

— సంపాదకుడు సమాలోచన.

